

NEPOSTOJEĆI PROGRAMSKI OKVIR DJELOVANJA ŠKOLSKOG KNJIŽNIČARA: ISTRAŽIVANJE

THE NON-EXISTING PROGRAMME FRAMEWORK FOR SCHOOL LIBRARIANS: A RESEARCH

Bojan Lazić Knjižnica Osnovne škole Negoslavci
lazic.bojan@skole.hr

Dejana Bedeković Knjižnica IV. osnovne škole Bjelovar
dejana.kurtovic@skole.hr

UDK / UDC: [027.8: 021.2]:37.016-027.582

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper

[https://doi.org/ 10.30754/vbh.69.2.1833](https://doi.org/10.30754/vbh.69.2.1833)

Primljeno / Received 5. 3. 2026.

Prihvaćeno / Accepted 2. 6. 2026.

Sažetak

Cilj. Izostankom programa knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja iz obrazovnih dokumenata nastalih tijekom posljednje obrazovne reforme te njegovim ukidanjem donošenjem novoga Nastavnog plana za osnovnu školu 2019., školske su knjižnice ostale bez jasnoga normativnog okvira rada. Time je stvoren dugotrajan „okvirni vakuum“ koji se odrazio na praksu, profesionalni identitet i vidljivost školskih knjižničara. Ovo istraživanje utvrđuje načine provedbe sadržaja knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja prije i nakon njegova ukidanja, obrasce suradnje i prepreke u provedbi te stavove stručnih suradnika knjižničara o programu i potrebi za novim okvirom rada.

Metodologija. Provedeno je deskriptivno-eksplorativno istraživanje primjenom *on-line* upitnika, s ciljem prikupljanja empirijskih podataka o promjenama u praksi školskih knjižničara. U istraživanju je sudjelovalo 354 ispitanika (39,5 % populacije). Podaci su obrađeni deskriptivnom i inferencijalnom statistikom te analizom otvorenih odgovora.

Rezultati. Istraživanje potvrđuje da je ukidanje formalnog okvira rada školskih knjižničara stvorilo sustavni vakuum koji do danas nije nadomješten novim dokumentom. Unatoč tomu, većina je knjižničara nastavila provoditi sada nevažeći program. Rezultati istraživanja pokazuju da se program u praksi i dalje provodi široko, bez obzira na formalni

status. Suradnja se i dalje najčešće ostvaruje s učiteljima razredne nastave i hrvatskoga jezika, dok ispitanici rijetko navode prepreke pri realizaciji programa. Komparativna analiza podataka pokazuje da demografska obilježja uglavnom ne utječu na stavove o programu i potrebi za okvirom, što potvrđuje univerzalnost potreba unutar struke.

Ograničenja. Iako je uzorak velik, ne obuhvaća većinu populacije. Regionalna zastupljenost je neujednačena, a manji dio ispitanika iskazuje nedosljednost u odgovorima. Planirani intervjui nisu provedeni zbog slabog odziva.

Praktična primjena. Rezultati čine empirijsku osnovu za izradu novog normativnog ili kurikularnog okvira rada stručnog suradnika knjižničara, usklađenog s kurikulima predmeta i međupredmetnih tema. Time bi se osigurala standardizirana provedba informacijske, medijske i čitalačke pismenosti, smanjila ovisnost o lokalnim praksama i povećala vidljivost profesionalne uloge knjižničara.

Društveni značaj. Rezultati istraživanja doprinose aktivnom zagovaranju rješenja koja će školskim knjižnicama vratiti sustavnu odgojno-obrazovnu funkciju te osigurati svim učenicima ravnopravan pristup ključnim kompetencijama u digitalnom dobu.

Originalnost/vrijednost. Budući da slično istraživanje u hrvatskom kontekstu dosad nije provedeno, ovaj rad pruža prvi empirijski uvid u stanje nakon ukidanja programa knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja te otvara prostor za buduće istraživačke i razvojne pothvate u području školskoga knjižničarstva.

Ključne riječi: knjižnično-informacijski odgoj i obrazovanje; odgojno-obrazovna djelatnost; osnovna škola; školski knjižničar; programski okvir djelovanja

Abstract

Aim. With the removal of the Library and Information Science programme from the educational documents produced during the most recent curricular reform and its abolition through the adoption of the new Primary School Curriculum in 2019, school libraries were left without a clear normative framework for their work. This created a longlasting “framework vacuum” that has affected professional practice, professional identity and the visibility of school librarians. This study examines how Library and Information Science (LIS) content was implemented before and after the programme was abolished, the patterns of collaboration and obstacles to its implementation, as well as school librarians’ attitudes toward the programme and the need for a new framework.

Methodology. A descriptive–exploratory study was conducted using an online questionnaire to collect empirical data on changes in the professional practice of school librarians. The study involved 354 respondents (39.5% of the population). The data were processed using descriptive and inferential statistics, along with an analysis of open-ended responses.

Findings. The study confirms that the abolition of the formal framework for school librarians’ work has created a systemic vacuum that has not yet been replaced by a new document. Nevertheless, most librarians have continued to implement the now invalid programme. The findings demonstrate that the programme is still widely practiced regardless of its formal status. Collaboration most frequently occurs with classroom teachers and Croatian language teachers, while respondents rarely report obstacles to programme

implementation. Comparative analysis shows that demographic characteristics generally do not influence attitudes toward the programme or the perceived need for a framework, confirming the universality of needs within the profession.

Limitations. Although the sample is large, it does not include the majority of the population. The regional distribution is uneven, and some respondents provided inconsistent responses. Planned interviews were not conducted due to low participation.

Practical implications. The findings provide an empirical basis for developing a new normative or curricular framework for the work of school librarians, aligned with subject curricula and crosscurricular themes. Such a framework would ensure the standardized implementation of information, media and reading literacy, reduce dependence on local practices and increase the visibility of the librarian's professional role.

Social significance. The results contribute to active advocacy for solutions that would restore the systematic educational function of school libraries and ensure that all students have equal access to key competencies in the digital age.

Originality/value. As no similar study has previously been conducted in the Croatian context, this research provides the first empirical insight into the situation following the abolition of the LIS programme and opens up space for further research and developmental initiatives in the field of school librarianship.

Keywords: educational activity; library and information science education; primary school; programme framework; school librarian

1. Uvod

Nastavni plan i program za osnovnu školu iz 2006. godine (Nastavni plan, 2006), u obrazovnim krugovima poznatiji pod nazivom *Hrvatski nacionalni obrazovni standard* (HNOS) (Lazić, 2020: 4), donio je u svom sadržaju konkretno propisan program rada školske knjižnice, što je na određeni način predstavljalo revolucionarni potez u odnosu na njezin dotadašnji status. Naime, poglavlje „Školska knjižnica“ u tom dokumentu (Nastavni plan, 2006: 19–21) bilo je posvećeno programu rada školske knjižnice i činilo je okosnicu rada stručnih suradnika knjižničara osnovnih škola (Lazić, 2020: 4) u određenim segmentima odgojno-obrazovne djelatnosti prema tada važećem *Standardu za školske knjižnice* (2000). Propisanim sastavnicama odgojno-obrazovnoga rada školskih knjižničara bili su predviđeni najprije okviri nastavnih sadržaja za realizaciju s učenicima razredne i predmetne nastave posebno, a potom i konkretni nastavni sadržaji čija je obrazovna postignuća trebalo ostvariti u svakom pojedinom razredu. Spomenuto poglavlje navodi usmjerenost djelatnosti suvremene školske knjižnice na informacijsku pismenost i poticanje čitanja, čime u odnosu na ranije stanje knjižnica dobiva značajniju ulogu. Tim se poglavljem, važno je istaknuti, vrši svojevrsna verifikacija pojma knjižnično-informacijski (i medijski) odgoj i obrazovanje (u nastavku teksta: KIO program) koji se u školsko-knjižničarskoj literaturi javlja i prije HNOS-a.

Poglavlje „Školska knjižnica“ koje se našlo kao dvanaesto po redu, pomno je planirano i na njegovu su sadržaju, uz sveučilišne profesore, radili i praktičari – stručni suradnici knjižničari iz osnovnih škola. O tome svjedoče i zaključci seminara koji je tadašnji Zavod za školstvo Republike Hrvatske organizirao u Zagrebu 12. i 13. listopada 2005. godine, a na kojem se, između ostalog, raspravljalo i o knjižnicama osnovne škole u HNOS-u (Saulačić, 2023: 92). KIO program bio je prvi pisani okvir za odgojno-obrazovni rad školskoga knjižničara (Saulačić, 2019: 704). U trenutku donošenja predstavljao je inovativan pothvat i kao takav bio je lako primjenjiv i vrlo integrativan u ostatak tada važećeg nastavnog programa.

Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006) školske 2006./2007. godine, nakon eksperimentalne provedbe u odabranim školama, ušao je u frontalnu primjenu u svim osnovnim školama u Republici Hrvatskoj. Dio o školskim knjižnicama istovremeno su stručni suradnici knjižničari počeli aktivno primjenjivati i u svojem radu, upravo na tome temeljeći veći dio svoje neposredne odgojno-obrazovne djelatnosti. Punih je trinaest godina KIO program bio na snazi, sve do posljednje provedene obrazovne reforme, započete pod nazivom *Cjelovita kurikularna reforma* (s. a.), a dovršene kao Eksperimentalni program „Škola za život“ (Škola za život, s. a.). Dugogodišnji uspješno proveden program u jednom je danu doživio svoj krah stupanjem na snagu *Odluke o donošenju nastavnog plana za osnovnu školu* (2019), čijom su glavom III. sva poglavlja koja su bila dio *Nastavnog plana i programa za osnovnu školu* iz 2006. stavljena izvan snage, bez odgovarajuće zamjene u vidu novog kurikularnog ili sličnog okvira.

Nakon te odluke stručni su suradnici knjižničari u osnovnim školama ostali bez zakonskog okvira za svoje djelovanje, a izostale su i bilo kakve informacije i upute od strane nadležnoga, tada Ministarstva znanosti i obrazovanja, kao i Agencije za odgoj i obrazovanje, koje bi poslužile kao svojevrzne smjernice za budući rad. Navedeni je dokument donesen u vrijeme latencije rada dionika odgojno-obrazovnih ustanova, početkom uobičajenih godišnjih odmora na kraju školske 2018./2019. godine, tako da je u odgojno-obrazovnim krugovima ta informacija prošla u velikoj mjeri neopaženo. U neformalnoj komunikaciji stručnih suradnika knjižničara osnovnih škola na društvenim mrežama (usp. Lazić, 2019; Marčetić, 2019) i u drugim prilikama moglo se doznati kako mnogi od njih nisu obratili pozornost na doneseni dokument, mnogi ga nisu s osobitom pažnjom iščitali, pa tako nisu ni zaključili što njegove odredbe predstavljaju za budući rad. Iz istih izvora dolazi i informacija kako je dio stručnih suradnika knjižničara u osnovnim školama nastavio s uobičajenom provedbom programa knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja iz netom ukinutog dokumenta.

Pri planiranju rada pred početak školske godine 2019./2020., kada je počela i frontalna primjena novoga nastavnog plana, počelo se promišljati o opravdanosti

implementacije dosadašnjeg KIO programa, što je dovelo do nekoliko dvojbi glede realizacije odgojno-obrazovne djelatnosti školske knjižnice ubuduće:

1. Stavljanjem izvan snage, među ostalim, poglavlja „Školska knjižnica“ iz *Nastavnog plana i programa za osnovnu školu*, osnovnoškolski su knjižničari ostali bez osnovnog smjerokaza za odgojno-obrazovni rad, iza čega se logično nametnulo pitanje: Čime se dalje voditi u radu?
2. Ako je neka odredba službenim pravnim aktom stavljena izvan snage, smije li se ona i dalje provoditi – ako da, u kojem opsegu – te je li provedba KIO programa nadalje zakonita ako je isti stavljen izvan snage?

Do pisanja ovoga rada jasne službene smjernice ili svojevrzni okvir rada stručnih suradnika knjižničara, u bilo kojem obliku, nije donesen. Prema neformalnim saznanjima, dio stručnih suradnika knjižničara u osnovnim je školama nastavio provedbu KIO programa kao što je to i do spomenutih pravnih promjena rađeno, dio je provodio odabrane sadržaje, dok je dio u cijelosti zanemario sada već nevažeći program. Upravo je izostanak propisanog okvira te nagovještaj nastavka neformalne provedbe KIO programa u praksi bio temelj za analizu stanja i potragu za mogućim rješenjem u kontekstu novonastale problematike.

1.1. Učinci obrazovne reforme na školske knjižnice: prema njihovoj marginalizaciji

Nakon izvjesnog proteka vremena od njegove implementacije, pojavila su se promišljanja o potrebi osuvremenjivanja KIO programa, o čemu je na 28. proljetnoj školi školskih knjižničara izlagao J. Rihtarić (2016: 72–79) predlažući strukturu odgojno-obrazovnoga rada školskog knjižničara, odnosno područja knjižničnog i informacijskog odgoja i obrazovanja te se pritom djelomično referira na postojeće slovenske dokumente (na primjer, Kurikul, 2008). U jeku posljednje provedene obrazovne reforme, „Škole za život“, koja je ishodila niz kurikularnih dokumenata za nastavne predmete i međupredmetne teme, često je zagovarano formaliziranje rada knjižničara u osnovnim, pa i srednjim školama (koje nikada i nisu imale jasno definiran i propisan okvir rada) u smjeru donošenja kurikuluma školske knjižnice, ili donošenja kurikuluma svojevrzne međupredmetne teme koja bi se odnosila na rad školskih knjižničara. Temelj za takva zagovaranja nalazi se u prijedlogu *Okvira nacionalnog kurikuluma* nakon javne rasprave (2017: 10) koji jasno propisuje izradu posebnih nacionalnih kurikuluma i za ostale dijelove sustava odgoja i obrazovanja, među kojima i za školsku knjižnicu. Znakovito je kako je takav oblik navedenoga dokumenta artikulirala i Šušnjić (2009) navodeći da program rada školskog knjižničara mora biti uključen u *Nacionalni okvirni kurikulum* (2011). Konkretna prijedlog dopune prijedloga *Nacionalnog okvirnog kurikuluma* koji je potkraj 2008. godine ušao u javnu raspravu, uz nejasnu artikulaciju uloge školske knjižnice u od-

gojno-obrazovnom sustavu, dan je tijekom 21. proljetne škole školskih knjižničara (usp. Galic, 2009). No, okvir nacionalnog kurikulumu u predloženom obliku nikad nije službeno potvrđen, dok je dokument sličnoga naziva usvojen 2011. godine (Nacionalni okvirni kurikulum, 2011), ali bez ikakvog spomena školske knjižnice.

Iako bez konkretnih temelja za tvrdnju, počela se naslućivati nejasna intencija donositelja odluka na državnoj razini o tendenciji smanjenja uloge školskih knjižnica u budućem odgojno-obrazovnom sustavu. Donošenje okvirnog dokumenta o radu školskih knjižnica nametnulo se, stoga, kao predmet brojnih stručnih skupova školskih knjižničara, u cijelosti ili u vidu pojedinačnih izlaganja, kako prije, tako i nakon zakonskih promjena iz 2019. godine.¹ Među prvim je u cijelosti toj temi bila posvećena Proljetna škola školskih knjižničara 2017. godine, tijekom koje se raspravljalo i o izostanku donošenja kurikulumu knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja u okvirima tadašnje Cjelovite kurikularne reforme te kritici na račun prijedloga ostalih kurikularnih tekstova u kojima se školska knjižnica spominje tek sporadično (Saulačić, 2017: 9). Na spomenutom je skupu o okvirima kurikulumu knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja progovorila i A. Barbarić (2017: 12–13) govoreći općenito o utvrđivanju ishoda učenja koji bi činili takav kurikulum. Dvije godine poslije Saulačić (2019: 705) je otvoreno artikulirala činjenicu kako je kurikularna reforma iznjedrila niz kurikulumu međupredmetnih tema, u čije su stvaranje bili uključeni i predstavnici školskih knjižničara, no o kurikulumu školskih knjižničara nije bilo riječi. Pritom je ukazala na nedoumicu o tome bi li školski knjižničari ubuduće mogli povezati predmetne i kurikulume međupredmetnih tema, ako ne postoje službeno i jasno propisani ishodi. Ukazala je i na informaciju o javnim savjetovanjima o dokumentima kojima će KIO program službeno biti ukinut, ali do pisanja ovog teksta nije utvrđena mogućnost za povoljno rješenje novonastale situacije (Saulačić, 2019: 706).

Reformske je promjene donekle zasjenila, a samim tim i dodatno opteretila, pandemija bolesti COVID-19, pa su pojedine potencijalne ideje ujedno i zaustavljene. No, tijekom Proljetne škole školskih knjižničara, koja je umjesto 2020. godine održana *online* godinu dana poslije, kao i na sljedećoj, održanoj iste godine, donekle se raspravljalo o toj temi. Na tom najvažnijem događanju vezanom za stručno usavršavanje školskih knjižničara na državnoj razini te je godine bilo riječi o vrlo aktualnoj temi – „Odras reformskih promjena u školskoj knjižnici“ (usp. Granić, 2021). Iste je godine realizirano i 33. izdanje tog stručnog skupa, s temom „Kurikularno planiranje – provedba nepostojećeg kurikula nastavnog područja Školsko knjižničarstvo“ (usp. Saulačić, 2021). Na tom je skupu Koludrović (2021: 25) na

¹ Detaljno upoznavanje s navedenim je moguće uvidom u zbornike s Proljetnih škola školskih knjižničara dostupne na mrežnim mjestima Agencije za odgoj i obrazovanje, ali i na stranicama Hrvatske udruge školskih knjižničara i Hrvatske mreže školskih knjižničara (vidjeti u popisu literature, odjeljak Mrežni izvori).

određeni način ponovno afirmirala potrebu za kurikulumom školskih knjižnica na nacionalnoj razini, pojašnjavajući kako takav ne bi bio u suprotnosti u odnosu na školski i ostale kurikularne dokumente. Ista se autorica afirmativno odnosi i prema tada već stavljenom izvan snage *Nastavnom planu* iz 2006. godine potičući izradu novoga dokumenta temeljenog na poglavlju „Školska knjižnica“ (Koludrović, 2021: 26–27). Sljedeća, 34. proljetna škola bavi se nešto drukčijom temom (usp. Granić, 2022), no dotiče mogućnosti integrativnog rada školske knjižnice pri implementaciji međupredmetnih tema u godišnji plan i program rada školske knjižnice, čime se na određeni način ukazuje na korak dalje u odnosu na prethodno, nedefinirano stanje. Proljetna škola realizirana 2023. godine svojom temom kreće u novom smjeru, ali njezin zbornik (usp. Saulačić, 2023) donosi relevantne podatke o povijesti nastanka programa knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja, što također predstavlja vrijedan izvor informacija važnih za ovo istraživanje. Sljedeće dvije Proljetne škole bave se temama koje nisu u izravnom suodnosu s temom ovoga istraživanja, ali svakako rade na promicanju značaja stručnog suradnika knjižničara u osnovnoj i srednjoj školi i mogućnostima različitih korelacijskih i aktivnosti koje potiču integraciju školske knjižnice u redovitom radu odgojno-obrazovne ustanove.

Izostanak kurikuluma školske knjižnice kao tematike Proljetnih škola moglo bi upućivati na svojevrsni prestanak borbe i izostanak kontinuirane tendencije za formaliziranjem okvira rada školskog knjižničara. Međutim, borba u redovima stručnih suradnika knjižničara nije u cijelosti prestala i još su se neko vrijeme javljale svojevrsne inicijative s ciljem poticanja stvaranja kurikularnoga dokumenta namijenjenog školskim knjižnicama. Među najznačajnijima svakako je inicijativa² Hrvatske mreže školskih knjižničara, Hrvatske udruge školskih knjižničara i Sekcije za školske knjižnice Hrvatskog čitateljskog društva upućena tadašnjem Ministarstvu znanosti i obrazovanja u kojoj se argumentirano plediralo za stvaranje posebnog kurikuluma školskih knjižnica, što u svojem godišnjem izvješću spominje i Hrvatska udruga školskih knjižničara (Braum Vlahović, 2024). Informacije o ishodu te inicijative nisu dostupne, odnosno nema potvrde o odgovarajućoj reakciji nadležnoga Ministarstva. Uz prepoznavanje školske knjižnice u segmentima novih predmetnih i kurikuluma međupredmetnih tema, skupina autora predložila je na 22. Proljetnoj školi školskih knjižničara jasan okvir „Knjižnično-informacijskog i medijskog područja“ u obrazovnoj vertikali tijekom svih pet obrazovnih ciklusa, obuhvativši tako i dotad slabo spominjane srednje škole (Perić i sur., 2020). Još jednu značajnu inicijativu pokrenuli su Strija i Čubaković (2024) provodeći od ožujka 2022. do svibnja 2024. godine niz radionica na ukupno deset županijskih stručnih vijeća stručnih suradnika knjižničara diljem Republike Hrvatske, s ciljem utvrđivanja

² Dokument nije javno dostupan, a autori su u posjed sadržaja dokumenta došli privatnim kanalima.

sadržaja mogućega budućeg kurikulumu koji bi propisivao rad stručnih suradnika knjižničara. No, sama inicijativa, čini se, nije dovršena ili se od nje odustalo.

Procijep koji se pojavio stupanjem na snagu *Odluke o nastavnom planu za osnovne škole* iz 2019. godine postoji i danas. Upravo taj je procijep osnovni motiv autorima ovog istraživanja za pokušaj utvrđivanja pozicije školskog knjižničarstva u Hrvatskoj danas. Uvid u stvarno stanje u praksi stoga je najbolji pokazatelj u kojem smjeru organizacija rada školskih knjižnica danas ide i u kojem bi eventualno trebala ići. Nekadašnja okosnica odgojno-obrazovnoga rada školskih knjižničara, KIO program, danas je službeno artefakt iz prošlosti, iako odgojno-obrazovna djelatnost školskoga knjižničara (pedagoški rad) zauzima najveći udio u tjednoj normi rada školskoga knjižničara (Pravilnik o tjednim radnim obvezama, 2014). Usporedbom statističkih podataka iz 2019. (Gojević i Bralić, 2020) i 2022. godine (Gojević i Bralić, 2023) može se utvrditi značajna razlika u broju realiziranih događanja u školskim knjižnicama, gdje ih je u prvoj spomenutoj bilo 21 406, a u drugoj 14 835. Iako iz statističkih prikaza nije jasno na koja se događanja ti podaci odnose te u kojoj je mjeri na smanjenje broja događanja eventualno utjecala pandemija bolesti COVID-19, može se pretpostaviti da su na njihovo drastično smanjenje utjecale i spomenute pravne promjene iz 2019. godine. Kao temelj za pretpostavku da je okvir odgojno-obrazovnoga rada u školskoj knjižnici neophodan može poslužiti primjer Slovenije čiji je obrazovni sustav relativno sličan hrvatskom i koja ima kurikulum za knjižnično informacijsko znanje za osnovne škole (Sušec i Žumer, 2005) i gimnazije (Kurikul, 2008).

2. Istraživanje

Priprema i istraživanje o provedbi KIO programa prije i poslije srpnja 2019. te procjeni kvalitete navedenoga programa i potrebama iznalaženja odgovarajućeg zakonskog okvira djelovanja stručnih suradnika knjižničara u osnovnim školama, potaknuta je činjenicom da slično istraživanje, čak ni u jeku obrazovne reforme i nagovještaja izostanka spomenutog okvira, nije nikad provedeno. Pregled događaja koji su se odvijali tijekom reforme obrazovanja, a odnose se na promjene u školskom knjižničarstvu glede spomenutoga programa, ukazuje na činjenicu da su težnje i ideje za aktivnom implementacijom reforme i u školskoj knjižnici postojale, ali nisu zasnivane na konkretnim rezultatima empirijskih istraživanja.

Procijenjeno je kako je, u svrhu stjecanja objektivnoga uvida u praksu stručnih suradnika knjižničara u osnovnim školama nakon nastanka okvirnog vakuuma, potrebno provesti istraživanje o primjeni nekadašnjega KIO programa prije i nakon 2019. te stavovima o samome programu, kao i objektivnosti potrebe donošenja novog zakonodavnog okvira. Istraživanje je pripremljeno uz odobrenje Ministarstva znanosti i obrazovanja, uz prethodno pozitivno stručno mišljenje Agencije za odgoj i obrazovanje, a sukladno pozitivnim propisima iz područja odgoja i obrazovanja.

2.1. Metodologija

2.1.1. Pristup istraživanju

Predmet istraživanja je KIO program koji se do 10. 7. 2019. godine provodio kao dio odgojno-obrazovne djelatnosti stručnih suradnika knjižničara u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj. Stoga je svrha ovoga istraživanja utvrditi razinu njegove praktične primjene prije i nakon referentnoga datuma, stavove o minulom programu te modele kojima se nedostatak propisanoga okvira može nadoknaditi. U istraživanju se pošlo od pretpostavke da usuglašen i prihvaćen normativni okvir djelovanja školskih knjižnica može značajno unaprijediti njihovo korištenje i jačati poziciju školske knjižnice kao nezaobilaznog dionika odgojno-obrazovnog procesa.

Ciljevi istraživanja su:

- utvrditi način provedbe sadržaja KIO programa prije i nakon referentnog datuma
- istražiti stavove o nekadašnjem KIO programu
- utvrditi postojanje potrebe za usvajanjem zakonodavnog okvira djelovanja osnovnoškolskih knjižničara
- otkriti moguća rješenja za nadomjestak nepostojećeg okvira rada.

Na osnovi utvrđenih ciljeva, postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. U kojoj su mjeri osnovnoškolski knjižničari provodili KIO program prije i nakon referentnog datuma?
2. S kim su osnovnoškolski knjižničari surađivali pri provedbi KIO programa i na koje su prepreke nailazili prije i nakon referentnog datuma?
3. Koje su sadržaje iz KIO programa osnovnoškolski knjižničari nastavili provoditi nakon referentnog datuma?
4. Kakvi su stavovi osnovnoškolskih knjižničara o KIO programu i razlikuju li se u odnosu na demografska obilježja?
5. Kako osnovnoškolski knjižničari procjenjuju potrebu za formalnim normativnim okvirom rada?

Istraživačke hipoteze su:

H1 – KIO program provodio se intenzivnije prije referentnog datuma.

H2 – Provedba KIO programa povezana je s većim organizacijskim sustavnim poteškoćama nakon referentnog datuma nego prije njega.

H3 – Osnovnoškolski knjižničari iskazuju pretežno pozitivan stav prema KIO programu, neovisno o demografskim i profesionalnim obilježjima.

H4 – Osnovnoškolski knjižničari smatraju da je za kvalitetnu provedbu odgojno-obrazovnih aktivnosti nužan formalni i normirani okvir rada.

2.1.2. *Uzorak istraživanja*

Istraživačku populaciju čine stručni suradnici knjižničari osnovnih škola u Republici Hrvatskoj koji su u trenutku provedbe istraživanja (kraj nastavne godine 2021./2022.) djelatnici školskih knjižnica. Ukupnu populaciju u danom trenutku čini 896 stručnih suradnika knjižničara (Gojević i Bralić, 2023).

2.1.3. *Instrument*

Instrument primijenjen u ovome istraživanju jest *online* anketni upitnik izrađen pomoću alata *Google Forms*, što je podrazumijevalo ekonomičnost postupka što zbog načina prikupljanja i obrade podataka što zbog načina upućivanja upitnika ispitanicima (posredstvom viših savjetnica za stručne suradnike knjižničare pri Agenciji za odgoj i obrazovanje te voditelja županijskih matičnih razvojnih službi zaduženih za školske knjižnice). Upitnik je sadržavao 22 pitanja, od čega je 18 bilo zatvorenoga i 4 otvorenog tipa. Pitanja su podijeljena po odjeljcima, čime su grupirana tako da čine svojevrzne cjeline, što je pridonijelo prikupljanju jasnih odgovora na zacrtane zadaće i istraživačke probleme, odnosno postavljene hipoteze.

Pitanjima je u uvodnom odjeljku prethodio informirani pristanak ispitanika s prethodno istaknutim ciljem istraživanja, populacijom, podacima o autorima istraživanja, njihovom kontaktu i napomenom o rodnom značenju izraza. Drugi su odjeljak činila pitanja koja se odnose na demografske značajke ispitanika (županija, spol, radni staž, status u struci, radni status, radno okružje i radni odnos na referentni datum). Treći se odjeljak odnosio na pitanja o provedbi KIO programa prije referentnog datuma (redovitost provedbe, suradnja, prepreke), dok je četvrti sadržavao identična pitanja koja su se odnosila na provedbu nakon referentnog datuma (uz dodatak pitanja u kojem su sudionici mogli odabrati sadržaje KIO programa koje i dalje provode te pitanja u kojem su mogli navesti dodatne sadržaje koje provode). Peti je odjeljak sadržavao pitanja o stavu prema provedbi KIO programa (mišljenje o provedbi nakon referentnog datuma i stav o potrebi usustavljivanja okvira rada stručnog suradnika knjižničara), dok su odgovori na pitanja u posljednjem odjeljku bili neobavezni (dodatni komentari i obrazloženja, kontakt za obavijest o rezultatima istraživanja, iskaz namjere sudjelovanja u intervjuu).

Istraživanje je provedeno tijekom svibnja i prve polovice lipnja 2022. godine. U tom je razdoblju ispitanicima inicijalno dostavljen upitnik na opisan način te su u drugoj polovici razdoblja u nekoliko navrata poslani podsjetnici sa zamolbom ispitanicima za pristup upitniku ako to još nisu učinili.

Dobiveni podaci obrađeni su kombinacijom deskriptivne i inferencijalne statistike, komparativne analize te kvalitativne tematske analize otvorenih odgovora,

uz prikaz rezultata pomoću tablica i grafikona te interpretaciju u kontekstu metodoloških sastavnica (ciljevi i hipoteze).

2.2. Rezultati istraživanja – analiza prikupljenih podataka

2.2.1. Opći i demografski podaci o ispitanicima

Od 896 potencijalnih ispitanika u trenutku provedbe istraživanja, anketni je upitnik popunilo njih 354, što čini 39,5 % ukupne populacije. Inicijalno je upitnik ispunilo četiri ispitanika više, no ti su odgovori izdvojeni zbog irelevantnosti (srednjoškolski i nezaposleni knjižničari). Nema saznanja o razlozima nepristupanja istraživanju ostalih ispitanika. Premda je udio sudionika u istraživanju ispodpolovičan u odnosu na ukupnu populaciju, s obzirom na relativno ravnomjernu regionalnu distribuciju pristupnika, činjenicu da broj osnovnoškolskih knjižničara prema statističkim pokazateljima iz godine u godinu varira (ugovori na određeno radno vrijeme) te činjenicu da u pojedinim knjižnicama rade dva djelatnika (pretpostavlja se da su zajednički popunili upitnik) smatralo se da podaci u uzorku vjerodostojno predstavljaju činjenično stanje, stavove i mišljenja osnovnoškolskih knjižničara općenito.

Slijedi prikaz distribucije ispitanika prema županijama (tablica 1), pri čemu je uz ukupan broj ispitanika u pojedinoj županiji prikazan i njihov udio u ispitanom uzorku te ukupan broj potencijalnih ispitanika u svakoj županiji uz udio onih koji su pristupili istraživanju u odnosu na ukupan broj potencijalnih ispitanika unutar županije.

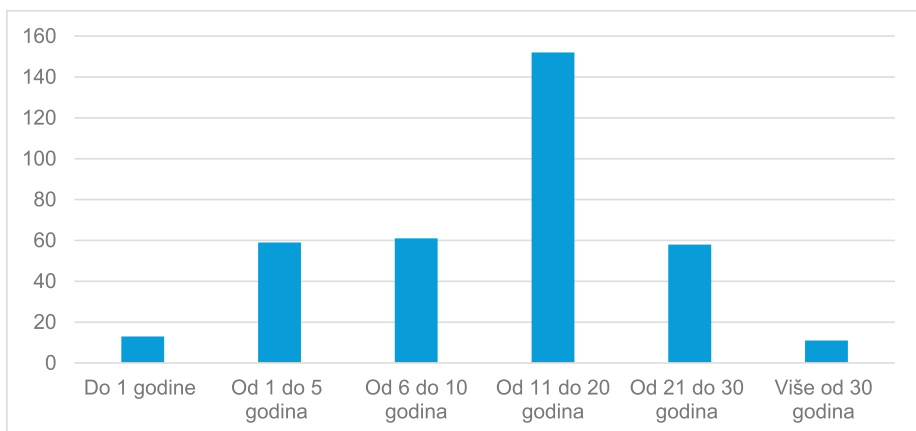
Tablica 1. Distribucija ispitanika prema županijama

Županija	N (ispitanici)	Udio u uzorku (%)	Ukupna populacija županije	Udio uzorka u populaciji županije (%)
Zagrebačka županija	11	3,1	57	19,3
Krapinsko-zagorska županija	17	4,8	30	56,7
Sisačko-moslavačka županija	16	4,5	35	45,7
Karlovačka županija	13	3,7	29	44,8
Varaždinska županija	13	3,7	38	34,2
Koprivničko-križevačka županija	15	4,2	25	60
Bjelovarsko-bilogorska županija	18	5,1	25	72
Primorsko-goranska županija	26	7,3	61	42,6
Ličko-senjska županija	12	3,4	14	85,7
Virovitičko-podravska županija	11	3,1	20	55
Požeško-slavonska županija	11	3,1	18	61,1

Brodsko-posavska županija	15	4,2	31	48,4
Zadarska županija	9	2,5	40	22,5
Osječko-baranjska županija	29	8,2	65	44,6
Šibensko-kninska županija	9	2,5	27	33,3
Vukovarsko-srijemska županija	20	5,7	51	39,2
Splitsko-dalmatinska županija	25	7,1	91	27,5
Istarska županija	19	5,4	46	41,3
Dubrovačko-neretvanska županija	7	2	33	21,2
Međimurska županija	14	4	28	50
Grad Zagreb	44	12,4	132	33,3
Σ	354	100	896	

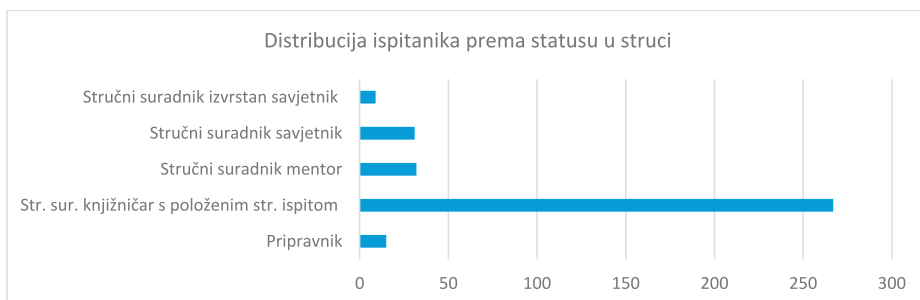
Među ispitanicima žena je 332 (93,8 %), muškaraca 19 (5,4 %) te rodno neutralnih osoba 3 (0,8 %).

Prema radnom iskustvu (slika 1) najviše je onih s 11 do 20 godina staža (N = 152 – 42,9 %), potom onih sa 6 do 10 (N = 61 – 17,2 %), zatim onih s 1 do 5 (N = 59 – 16,7 %), slijede oni s 21 do 30 (N = 58 – 16,4 %), potom > 1 (N = 13 – 3,7 %), a najmanje je onih s više od 30 godina radnog iskustva (N = 11 – 3,1 %).

Slika 1. Distribucija ispitanika prema radnom iskustvu

Glede statusa u struci (slika 2), najviše je onih koji nisu u višim stručnim zvanjima (N = 267 – 75,4 %), za kojima slijede mentori (N = 32 – 9 %), savjetnici (N = 31 – 8,8 %), pripravnici (N = 15 – 4,2 %) te izvrsni savjetnici (N = 9 – 2,6 %).

Slika 2. Distribucija ispitanika prema statusu u struci

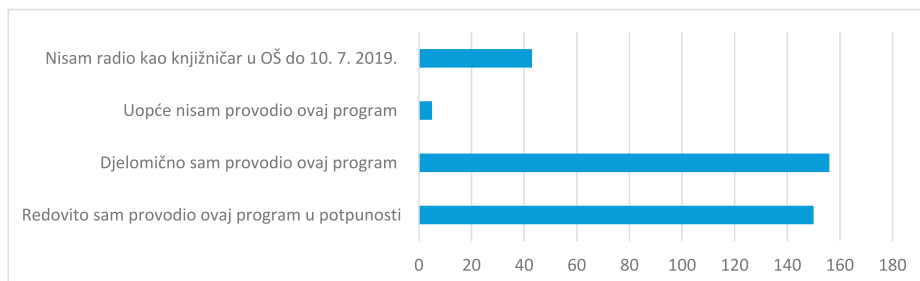
Prema radnom statusu, ispitanici su naveli kako ih 327 (92,4 %) ima ugovor na neodređeno, dok je 27 (7,6 %) onih koji u trenutku ispunjavanja upitnika imaju ugovor na određeno radno vrijeme.

Prema radnom okruženju, najviše je onih koji rade u jednoj osnovnoj školi ($N = 295 - 83,3 \%$), zatim slijede oni koji rade u dvije osnovne škole ($N = 43 - 12,2 \%$), potom oni koji rade u jednoj osnovnoj i jednoj srednjoj školi ($N = 5 - 1,4 \%$), slijede oni koji su djelatnici odgojno-obrazovnog centra ($N = 4 - 1,1 \%$), dok je njih 7 (2 %) odabralo opciju „Ostalo“ (4 ispitanika radi u tri osnovne škole, 2 ispitanika u osnovnoj i područnoj školi, 1 ispitanik je djelatnik glazbene škole).

Radni odnos na referentni datum imalo je 292 (82,5 %) ispitanika, dok je njih 62 (17,5 %) radni odnos zasnovalo nakon 10. srpnja 2019. godine.

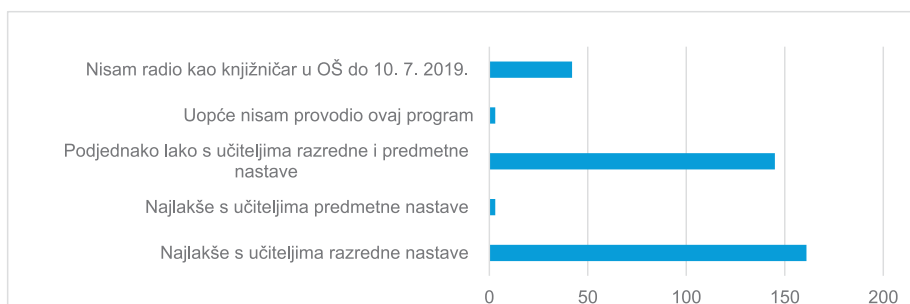
2.2.2. Realizacija KIO programa do referentnog datuma

U trećem su odjeljku upitnika ispitanici davali informacije o načinu provedbe KIO programa prije referentnog datuma. Najviše je ispitanika (slika 3) program provodilo djelomično ($N = 156 - 44,1 \%$), približno je sličan udio onih koji su ga provodili u potpunosti ($N = 150 - 42,4 \%$), dok ga njih svega 5 (1,4 %) uopće nije provodilo, a njih 43 (12,1 %) na referentni datum nije radilo u knjižnici osnovne škole.

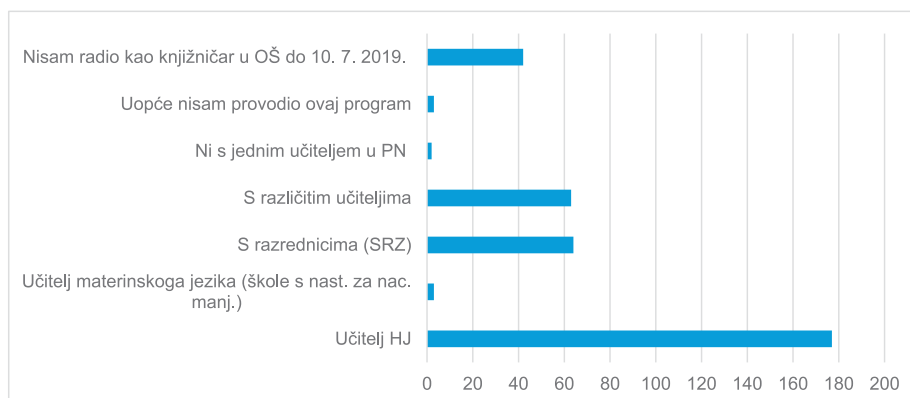
Slika 3. Distribucija odgovora ispitanika o provedbi KIO programa prije referentnog datuma

Stručni suradnici knjižničari suradnju prije referentnog datuma (slika 4) najlakše su ostvarivali s učiteljima razredne nastave ($N = 161 - 45,5\%$), zatim podjednako s razrednom i predmetnom nastavom ($N = 145 - 41\%$), a najmanje njih su suradnju ostvarivali isključivo u predmetnoj nastavi ($N = 3 - 0,8\%$). Program uopće nije provodilo 3 ispitanika ($0,8\%$), dok ih je 42 ($11,9\%$) navelo kako nisu radili na mjestu stručnog suradnika knjižničara na referentni datum.

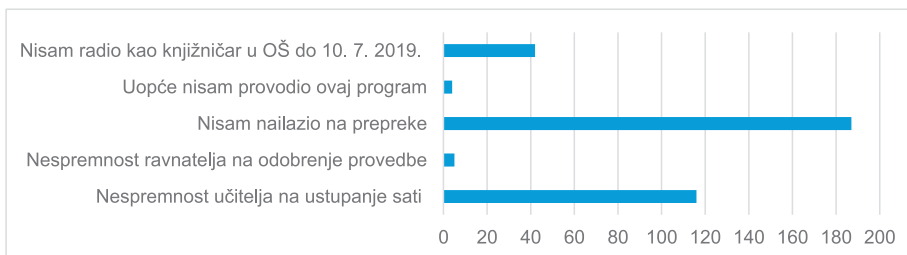
Slika 4. Distribucija odgovora ispitanika o suradnji pri realizaciji KIO programa prije referentnog datuma

Sljedećim su se pitanjem ispitanici izjašnjavali o suradnji unutar predmetne nastave (slika 5), gdje je njih najviše ($N = 177 - 50\%$) navelo kako se suradnja najviše odvijala s učiteljima hrvatskoga jezika, zatim u okviru sata razredne zajednice ($N = 64 - 18,2\%$), s različitim učiteljima ($N = 63 - 17,8\%$), s učiteljima materinskoga jezika u školama s nastavom na jeziku i pismu nacionalnih manjina ($N = 3 - 0,8\%$), dok 2 ($0,5\%$) ispitanika nije ostvarivalo suradnju ni s jednim učiteljem u predmetnoj nastavi. Program uopće nije provodilo njih 3 ($0,8\%$), dok ih 42 ($11,9\%$) nije radilo u školi na referentni datum.

Slika 5. Distribucija odgovora ispitanika o suradnji s učiteljima predmetne nastave pri realizaciji KIO programa prije referentnog datuma

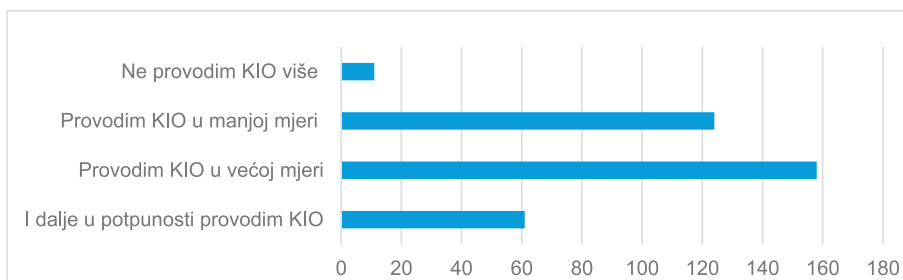
Među preprekama na koje su nailazili pri realizaciji KIO programa (slika 6), ispitanici u najvećoj mjeri navode kako na prepreke nisu nailazili ($N = 187 - 52,8\%$), dok se kao najveća prepreka ističe nespremnost učitelja na ustupanje svojih nastavnih sati ($N = 116 - 32,8\%$), a najmanju predstavlja nespremnost ravnatelja na odobrenje provedbe programa ($N = 5 - 1,4\%$). Program, prema odgovorima na ovo pitanje, nisu provodila 4 ispitanika ($1,1\%$), a njih 42 ($11,9\%$) nije radilo na referentni datum.

Slika 6. Distribucija odgovora ispitanika o preprekama pri provedbi KIO programa prije referentnog datuma

2.2.3. Realizacija KIO programa nakon referentnog datuma

U četvrtom su odjeljku ispitanici odgovarali na pitanja o načinu provedbe KIO programa nakon referentnog datuma. Slijedi prikaz distribucije odgovora ispitanika o provedbi KIO programa nakon referentnoga datuma (slika 7). U svezi s tim najviše je onih koji navode kako taj program provode u manjoj mjeri ($N = 158 - 44,6\%$), zatim slijede oni koji ga provode u većoj mjeri ($N = 124 - 35\%$), potom oni koji ga provode u potpunosti ($N = 61 - 17,2\%$), dok je najmanje onih koji ga uopće ne provode ($N = 11 - 3,1\%$).

Slika 7. Distribucija odgovora ispitanika o provedbi KIO programa nakon referentnog datuma

Drugim se pitanjem u ovom odjeljku nastojalo utvrditi koje sve sadržaje nekadašnjeg KIO programa ispitanici i dalje provode. Slijedi prikaz ranga odabranih

odgovora (tablica 2), od onih s najvišom do onih s najnižom frekvencijom i postotnim udjelom u odnosu na ukupan broj ispitanika (moguće je bilo odabrati više odgovora). Ukupno je 9 (2,5 %) navelo kako više ne provode niti jedan od navedenih sadržaja.

Tablica 2. Rang odabranih sadržaja KIO programa koje ispitanici provode nakon referentnog datuma

KIO sadržaji / Odgovor ispitanika	N	%
Upoznavanje učenika sa školskom knjižnicom (1. razred)	340	96,05
Upoznavanje referentne zbirke (4. razred)	324	91,53
Posuđivanje, čuvanje i vraćanje knjiga na vrijeme (1. razred)	320	90,4
Razlikovanje knjižnice od knjižare (1. razred)	319	90,11
Prepoznavanje i imenovanje dječjeg časopisa (2. razred)	286	80,79
Imenovanje osoba koje su važne za nastanak knjige (autor, ilustrator, prevoditelj) (3. razred)	270	76,27
Pronalazak, odabir i primjena informacije iz referentne građe (4. razred)	263	74,29
Razlike između knjiga (slikovnica, rječnik, knjiga) (1. razred)	262	74,01
Pronalazak knjige na polici uz pomoć signature (5. razred)	258	72,88
Pretraživanje <i>online</i> kataloga (7. razred)	248	70,06
Razlikovanje dječjih časopisa prema vremenu izlaženja (tjednik, mjesečnik) (2. razred)	246	69,49
Razlikovanje dječjeg tiska od dnevnog tiska i časopisa (2. razred)	243	68,64
Prepoznavanje dijelova knjige i podataka u knjizi (3. razred)	241	68,08
Oprema knjige (korice, hrbat, knjižni blok) (2. razred)	240	67,8
Samostalna orijentacija u knjižnici u potrazi za željenom knjigom (2. razred)	238	67,23
Samostalno pretraživanje fondova knjižnica e-katalogom (8. razred)	227	64,12
Stjecanje navike čitanja dječjih časopisa (2. razred)	223	62,99
Prepoznavanje referentne zbirke na različitim medijima (4. razred)	220	62,15
Pojam autorstva i poštovanje intelektualnog vlasništva (7. razred)	205	57,91
Prepoznavanje rubrike (2. razred)	197	55,65
Sustav pojedinih vrsta knjižnica u Republici Hrvatskoj i u svijetu (8. razred)	194	54,8
Određivanje tipa dječjeg tiska („je li ga sadržaj poučava ili zabavlja“) (2. razred)	190	53,67
Citiranje, pronalazak i uporaba citata (7. razred)	186	52,54
Izvori učenja i znanja i njihova svrha (1. razred)	170	48,02
Razumijevanje sustava Univerzalne decimalne klasifikacije (6. razred)	155	43,79
Objašnjavanje katalognog opisa i pronalazak knjige u knjižnici uz pomoć knjižničkog kataloga (5. razred)	148	41,81

Usvajanje citiranja literature pri izradbi referata (7. razred)	139	39,27
Čitanje teksta iz časopisa, njegovo razumijevanje i prepoznavanje (5. razred)	137	38,7
Služenje katalogima i bibliografijama pri pronalasku informacija (6. razred)	128	36,16
Odabir i uporaba podataka iz različitih časopisa (7. razred)	127	35,88
Razlikovanje tiskanog i elektroničkog časopisa (7. razred)	125	35,31
Razlikovanje književno-umjetničkog, popularno-znanstvenog i stručnog djela (4. razred)	116	32,77
Uočavanje područja ljudskog znanja, prepoznavanje i imenovanje znanosti i zapažanje njihovih grananja (5. razred)	105	29,66
Samostalna upotreba predmetnice (6. razred)	75	21,19
Ne provodim više ovaj program.	9	2,54

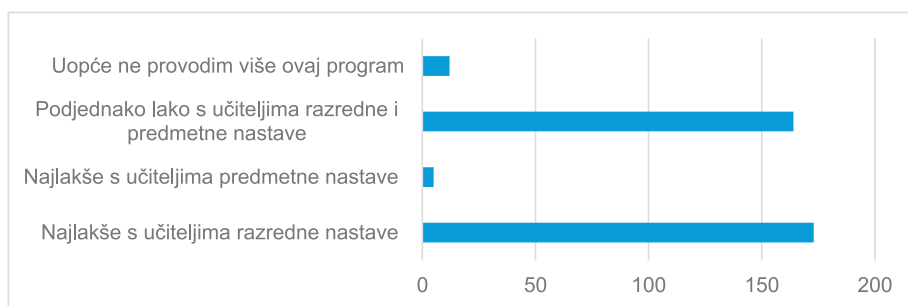
Ispitanici su zatim mogli dopisati koje druge sadržaje koji se na određeni način mogu promatrati kao sadržaj knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja, a koji nisu navedeni u prethodnom pitanju. Ukupno je 220 (62,2 %) ispitanika na odgovarajući način navelo kako ne provode druge sadržaje, dok je njih 134 (37,8 %) navelo jedan ili više dodatnih sadržaja. Među navedenim sadržajima našli su se i oni koji se, izravno ili kao sinonimi, mogu prepoznati i u sadržajima navedenim u prethodnom pitanju. Dio je ispitanika naveo kako kroz izvjesne izvannastavne aktivnosti, projekte ili predmetne sadržaje uspijeva realizirati i KIO sadržaje. Nakon što su odgovori ispitanika grupirani po sličnosti, slijedi prikaz distribucije grupiranih odgovora (tablica 3).

Tablica 3. Prikaz ostalih sadržaja knjižnično-informacijskog odgoja i obrazovanja koji se provode nakon referentnog datuma

Ostali KIO sadržaji / Odgovor ispitanika	N
Medijska pismenost i/ili medijska kultura	68
Informacijska pismenost	26
Sadržaji međupredmetne teme Upotreba informacijske i komunikacijske tehnologije	21
Poticanje čitanja	18
Obrada lektire	11
Sadržaji međupredmetne teme Učiti kako učiti	8
Čitanje naglas	7
Jednostavni književni oblici	5
Čitanje s razumijevanjem i/ili čitalačka pismenost; Sadržaji međupredmetne teme Građanski odgoj i obrazovanje; Strip; Povijest pisma, knjiga i/ili knjižnica; Izrada prezentacije; Dječje enciklopedije; Pisanje referata	4
Kritičko razmišljanje i/ili razvoj kritičkog mišljenja; Citiranje	3

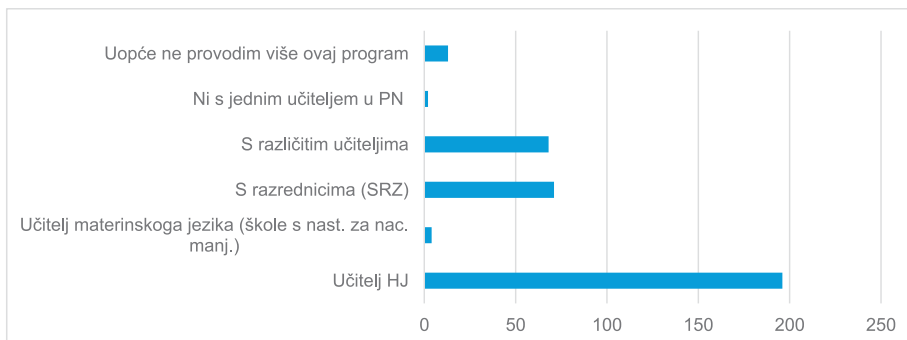
Autorsko pravo; Bilješka i natuknica; Hrvatski jezik na mreži; Individualno informiranje učenika o KIO sadržajima; Cjeloživotno učenje; Motivacija za čitanje lektire; Sadržaji međupredmetne teme Održivi razvoj; Cenzura i/ili autocenzura; Zelene knjižnice i/ili ekološke teme	2
<i>Blackout</i> poezija; Baze podataka; Organiziranje izložbe; Istraživački rad; Kreativne radionice; Školski preventivni program; Sadržaji međupredmetne teme Zdravstveni odgoj; Časopisi; Kreativno pisanje; Dječja stručna literatura	1

O suradnji su se ispitanici izjasnili na sljedeći način (slika 8): najviše ih najlakše suradnju ostvaruje s učiteljima razredne nastave ($N = 173 - 48,9\%$), zatim podjednako s razrednom i predmetnom nastavom ($N = 164 - 46,3\%$), dok je najmanje onih koji najbolje surađuju s učiteljima predmetne nastave ($N = 5 - 1,4\%$). Program uopće ne provodi 12 (3,4 %) ispitanika.

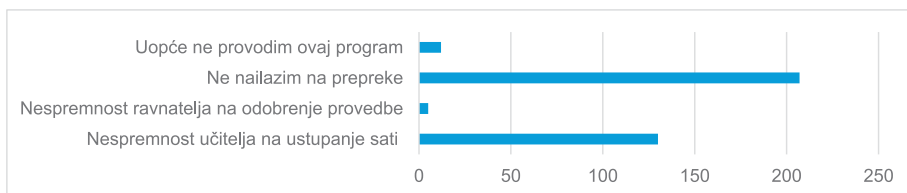
Slika 8. Distribucija odgovora ispitanika o suradnji pri provedbi KIO programa nakon referentnog datuma

U predmetnoj nastavi (slika 9) suradnja se najčešće ostvaruje s učiteljima hrvatskoga jezika ($N = 196 - 55,4\%$), zatim s razrednicima na satu razredne zajednice ($N = 71 - 20,1\%$), slijede oni koji lako surađuju s različitim učiteljima ($N = 68 - 19,2\%$), zatim s učiteljima materinskoga jezika u nastavi na jeziku i pismu nacionalnih manjina ($N = 4 - 1,1\%$), a najmanje je onih koji uopće ne ostvaruju suradnju u predmetnoj nastavi ($N = 2 - 0,6\%$). Da ne provodi više ovaj program navelo je 13 ispitanika (3,6 %).

Slika 9. Distribucija odgovora ispitanika o suradnji u predmetnoj nastavi pri realizaciji KIO programa nakon referentnog datuma

Među preprekama pri provedbi KIO programa nakon referentnog datuma (slika 10) ispitanici najviše navode kako ne nailaze na prepreke ($N = 207 - 58,5 \%$), dok kao najveću prepreku navode nespremnost učitelja na ustupanje nastavnih sati za realizaciju KIO sadržaja ($N = 130 - 36,7 \%$), dok je najmanje onih koji kao prepreku navode nespremnost ravnatelja na provedbu KIO programa ($N = 5 - 1,4 \%$). Ostalih 12 ($3,4 \%$) ispitanika navodi kako više ne provode ovaj program.

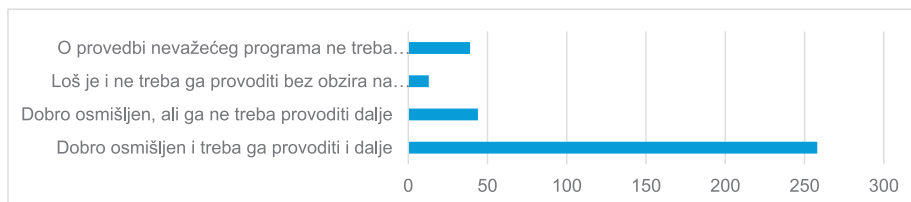
Slika 10. Distribucija odgovora ispitanika o preprekama za provedbu KIO programa nakon referentnog datuma

2.2.4. Stav o provedbi KIO programa nakon referentnog datuma i potrebi postojanja okvira rada stručnog suradnika knjižničara

Namjera pitanja iz prethodnog odjeljka upitnika bila je utvrditi mišljenje ispitanika o opravdanosti primjene KIO programa nakon referentnog datuma te stav o potrebi donošenja okvira rada stručnog suradnika knjižničara.

O provedbi KIO programa nakon referentnog datuma (slika 11), najviše je ispitanika navelo kako je program dobro osmišljen i kako ga treba provoditi i dalje ($N = 258 - 72,9 \%$), zatim slijede oni koji ga opisuju kao dobar, ali ne smatraju da ga treba provoditi i dalje ($N = 44 - 12,4 \%$), potom slijede oni koji smatraju da o nepostojećem programu ne treba niti raspravljati ($N = 39 - 11 \%$), dok je najmanje

onih koji smatraju da je program loš i da ga ne treba provoditi dalje bez obzira na zakonitost (N = 13 – 3,7 %).

Slika 11. Distribucija odgovora ispitanika o mišljenju o provedbi KIO programa nakon referentnog datuma

Pitanjem o stavu ispitanika o potrebama usustavljanja okvira rada stručnog suradnika knjižničara (slika 12) utvrđeno je kako najveći broj ispitanika smatra da postoji potreba za donošenjem međupredmetnog kurikulumuma koji bi propisivao okvir rada stručnog suradnika knjižničara (N = 130 – 36,7 %), zatim slijedi udio onih koji smatraju da je trenutno stanje u redu, ali postoji potreba za određenim oblikom okvira rada (N = 85 – 24 %), potom slijede oni koji smatraju kako trenutno stanje nije dobro i da je okvir rada neophodan (N = 75 – 21,2 %), nakon kojih slijede oni koji smatraju kako knjižničar u svom radu treba biti potpuno neovisan o bilo kakvim okvirima (N = 39 – 11 %), dok je najmanji udio onih koji smatraju kako je trenutno stanje sasvim u redu i kako za promjenama nema potrebe (N = 25 – 7,1 %).

Slika 12. Distribucija odgovora ispitanika o stavu o usustavljanju okvira rada stručnog suradnika knjižničara

2.2.5. Ostale informacije

Pitanja iz posljednjeg odjeljka upitnika bila su neobavezna. Prvo od njih je nudilo ispitanicima mogućnost ostavljanja dodatnih komentara vezano za temu istraživanja. Ukupno je 59 (16,7 %) ispitanika iskoristilo tu mogućnost. Odgovori ispitanika ukazuju na izraženu potrebu za jasnijim okvirom rada školskih knjižničara u području neposrednog odgojno-obrazovnog rada. Većina ističe kako provedba

KIO programa uvelike ovisi o dobroj volji učitelja i podršci ravnatelja, što dovodi do neujednačene prakse. Nepostojanje propisane satnice, preklapanje sadržaja s predmetnim kurikulumima, administrativne i druge obveze koje prelaze okvire struke te nedovoljna vidljivost i priznanje doprinosa knjižničara u odgojno-obrazovnom procesu navode se kao najveći problemi. Ispitanici uglavnom podržavaju postojanje službenog okvira rada kojim bi se definirala uloga, teme i ishodi rada stručnog suradnika knjižničara te osiguralo službeno pokriće za suradnju s učiteljima, dok dio njih naglašava i izvjesnu potrebu za fleksibilnosti u radu, posebno u odnosu na specifičnosti škole. KIO program često se navodi kao kvalitetna polazišna osnova koju je potrebno osuvremeniti i uskladiti s novim predmetnim i međupredmetnim kurikulumima. Dio ispitanika izražava zabrinutost da bi prekomjerno formaliziranje moglo dodatno opteretiti knjižničare ili promijeniti njihovu profesionalnu ulogu, no prevladava stav da je nužno jasno definirati rad školskog knjižničara.

Ispitanici su potom mogli ostaviti svoj kontakt u svrhu dostavljanja rezultata istraživanja, što je učinilo njih 110 (31,1 %). Potom su bili pozvani ostaviti podatke i ako se žele uključiti u intervju kojim bi se eventualno prikupili dodatni podaci o temi istraživanja. Svoje je podatke za potrebe intervju ostavilo 22 ispitanika (6,2 %). Ipak, na naknadni poziv od tog se broja odazvalo tek 8 ispitanika, tako da se od ideje o intervjuu odustalo jer bi uzorak bio zanemariv u odnosu na ukupan broj ispitanika.

2.3. Rasprava

Raspodjela ispitanika po županijama pokazuje značajnu varijabilnost i neravnomjernu zastupljenost – primjetna je nadzastupljenost pojedinih te podzastupljenost drugih županija, odnosno veće županije imaju tendenciju veće zastupljenosti, premda uz određena odstupanja. U uzorku izrazito dominiraju ispitanici ženskoga spola, što odgovara spolnoj strukturi unutar ukupne populacije stručnih suradnika knjižničara u osnovnim školama. U distribuciji radnog staža najzastupljenija je kategorija „11 do 20 godina“, dok je opcija „više od 30 godina“ najmanje zastupljena. Preostale kategorije pojavljuju se umjereno ravnomjerno, ali sve znatno rjeđe od dominantne. U pogledu radnoga statusa uzorak je prilično homogen, kao i u pogledu radnoga okružja i radnoga odnosa na referentni datum.

Među ispitanicima koji su radili prije referentnoga datuma dvije opcije snažno dominiraju – djelomična i potpuna provedba KIO programa, a statistički značajne razlike između djelomične i potpune provedbe nema ($\chi^2 \approx 0,118$; $p \approx 0,73$). Gotovo svi radno aktivni ispitanici su, dakle, KIO program provodili u potpunosti ili djelomično, dok je udio onih koji nisu provodili program minimalan. Ispitanici su najčešće suradnju ostvarivali s učiteljima razredne nastave, uz visoku zastupljenost opcije „podjednako lako s razrednom i predmetnom nastavom“, a između tih opcija

nema statistički značajne razlike ($\chi^2 = 0,836$; $p \approx 0,36$), dok su preostale opcije marginalne. U predmetnoj su se nastavi ispitanici daleko najčešće orijentirali na suradnju s učiteljima hrvatskoga jezika, dok je suradnja s razrednicima sekundarni izbor, gotovo izjednačen frekvencijom odabira podjednake suradnje sa svim učiteljima. Izostanak suradnje zanemariv je, a usporedba suradnje s dominantnom opcijom u odnosu na sve ostale pokazuje statistički značajnu prednost suradnje s učiteljima hrvatskoga jezika u odnosu na sve ostale ($\chi^2 = 6,553$; $p = 0,0105$). Prepreka za realizaciju KIO programa najčešće nije bilo, a u situacijama gdje su postojale najčešće se radilo o nespremnosti učitelja na ustupanje nastavnih sati.

Većina ispitanika i dalje provodi KIO program u određenoj mjeri i nakon referentnoga datuma, dok je udio onih koji ga uopće ne provode zanemariv. Među sadržajima koje i dalje provode iz nekadašnjeg KIO programa, najzastupljeniji su sadržaji za razrednu nastavu (8 od 10 najčešćih tematskih cjelina), a gotovo svi su ispitanici naveli kako i dalje realiziraju aktivnost koja podrazumijeva upoznavanje učenika prvoga razreda sa školskom knjižnicom. Trend provedbe je valovit, od vrlo visokog u razrednoj nastavi i petom razredu, s padom u šestom te ponovnim rastom u sedmom i osmom. Prosječan broj odabranih stavki KIO sadržaja po ispitaniku iznosi oko 20, što ukazuje na široku i raznoliku primjenu sadržaja unatoč formalnom ukidanju programa. Gotovo dvije trećine ispitanika provodi dodatne sadržaje koji se mogu povezati s KIO programom, a oni se najčešće odnose na medijsku pismenost i medijsku kulturu, zatim informacijsku pismenost te uporabu IKT-a. Dominacija medijske i informacijske pismenosti pokazuje kako knjižničari spontano održavaju digitalno-informacijske kompetencije učenika i bez formalnog KIO programa. I nakon referentnoga datuma najčešće se suradnja ostvaruje s učiteljima razredne nastave, ali jednako je snažna i skupina ispitanika koja navodi podjednako dobru suradnju s razrednom i predmetnom nastavom. Najčešći partneri za suradnju u predmetnoj nastavi i dalje su učitelji hrvatskoga jezika. Ispitanici i nakon referentnoga datuma najčešće ne nailaze na prepreke, a najčešću prepreku kod onih koji je imaju predstavlja nespremnost učitelja na ustupanje nastavnih sati za provedbu KIO programa.

Više od dvije trećine ispitanika smatra da je KIO program dobar i da ga treba nastaviti provoditi, unatoč formalnom ukidanju. Znatno su rjeđi oni koji smatraju da je program dobar, ali ga ne treba provoditi jer je izvan snage, kao i oni koji smatraju da nema potrebe raspravljati o nevažećem programu. Udio onih koji program smatraju lošim zanemariv je. Najbrojnija je skupina ispitanika koji zastupaju stav da je neophodan kurikulum međupredmetne teme koji bi propisivao rad stručnog suradnika knjižničara i da je to najbolji način reguliranja njihova rada. Podjednak je udio onih koji smatraju da je stanje dobro i da nije dobro, uz opasku o potrebi za svojevrsnim okvirom rada. Skupa, više od 80 % ispitanika ima pozitivno mišljenje o nužnosti postojanja bilo kakvoga strukturiranog okvira rada, a manje je od petine

onih koji zagovaraju neovisnost stručnog suradnika knjižničara u radu i onih koji smatraju da ne treba ništa mijenjati u odnosu na trenutačno stanje.

Manje od petine ispitanika ostavilo je dodatni komentar, a oni se mogu grupirati u sljedećih šest kategorija: potreba za jasnim okvirom rada i kurikulumom; problem suradnje s učiteljima i ravnateljima; status i vidljivost knjižničara; sadržaji i metode rada; organizacijski problemi; prijedlozi za poboljšanje.

2.4. Komparativna analiza i interpretacija podataka prema demografskim obilježjima ispitanika

Svrha je komparativne analize dati odgovor na četvrto istraživačko pitanje i testirati treću hipotezu. Odgovori ispitanika iz trećeg, četvrtog i petog odjeljka upitnika analizirat će se u odnosu na demografska obilježja navedena u drugom odjeljku. Iz analize su izostavljeni odgovori na drugo i treće pitanje u četvrtom odjeljku. Radi lakšeg pregleda dobivenih podataka i zaključaka o povezanosti demografskog obilježja ispitanika s odgovorima na pitanja, kao i smanjenja opterećenja tekstualnoga sadržaja ovoga rada, podaci će biti prikazani tablično.

2.4.1. Regionalna zastupljenost ispitanika

U istraživanju su sudjelovali ispitanici iz svih hrvatskih županija, uz blagu neravnomjernost koja nema značajnijeg utjecaja na interpretaciju rezultata. Regionalna podjela prema nadležnostima savjetnica za stručne suradnike knjižničare pri Agenciji za odgoj i obrazovanje izostavljena je iz analize i interpretacije jer je distribucija njihovih nadležnosti neravnomjerna.

Tablica 4. Prikaz rezultata χ^2 testa povezanosti odgovora ispitanika u odnosu na županiju rada

Ispitivana kategorija	Rezultat χ^2 testa	Zaključak
KIO program prije referentnoga datuma		
Provedba programa	$\chi^2 = 56,87$; $p = 0,591$	Nema statistički značajne razlike
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 = 61,14$; $p = 0,94$	Nema statistički značajne razlike
Suradnja u predmetnoj nastavi	Nije primjenjivo – neravnomjerna distribucija	-
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 = 60,59$; $p = 0,948$	Nema statistički značajne razlike
KIO program poslije referentnoga datuma		

Provedba programa	$\chi^2 = 2,33$; $p = 0,5068$	Nema statistički značajne razlike
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 = 53,49$; $p = 0,6074$	Nema statistički značajne razlike
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 \approx 180$; $p < 0,001$	Odgovori značajno ovise o županiji ispitanika
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 = 3,857$; $p = 0,277$	Nema statistički značajne razlike
Stav o provedbi odgojno-obrazovnog rada		
Mišljenje o provedbi KIO programa poslije referentnog datuma	$\chi^2 = 54,18$; $p = 0,6872$	Nema statistički značajne razlike
Stav o potrebi usustavljivanja okvira rada	$\chi^2 = 87,22$; $p = 0,2721$	Nema statistički značajne razlike

2.4.2. Spolna zastupljenost ispitanika

Budući da je spolna distribucija neujednačena, s vrlo malom zastupljenošću muškaraca i zanemarivom zastupljenošću rodno neutralnih osoba, spol nije prikladan kriterij za komparativnu analizu. U uzorku prevladavaju žene, što uglavnom odgovara i spolnoj zastupljenosti u cijeloj populaciji stručnih suradnika knjižničara u osnovnim školama.

Tablica 5. Prikaz rezultata χ^2 testa povezanosti odgovora ispitanika u odnosu na spol

Ispitivana kategorija	Rezultat χ^2 testa	Zaključak
KIO program prije referentnog datuma		
Provedba programa	$\chi^2 = 6,645$; $p = 0,355$	Nema statistički značajne razlike
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 = 9,865$; $p = 0,275$	Nema statistički značajne razlike
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 = 18,04$; $p = 0,115$	Nema statistički značajne razlike
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 = 8,03$; $p = 0,430$	Nema statistički značajne razlike
KIO program poslije referentnog datuma		

Provedba programa	$\chi^2 = 1,1154$; $p \approx 0,7734$	Nema statistički značajne razlike
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 = 1,40$; $p \approx 0,706$	Nema statistički značajne razlike
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 = 21,27$; $p = 0,00072$	Postoji povezanost spola i odabira kategorije suradnje
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 \approx 4,02$; $p \approx 0,26$	Nema statistički značajne razlike
Stav o provedbi odgojno-obrazovnog rada		
Mišljenje o provedbi KIO programa poslije referentnog datuma	$\chi^2 \approx 1,02$; $p > 0,30$	Nema statistički značajne razlike
Stav o potrebi usustavljanja okvira rada	$\chi^2 \approx 10,9$; $p \approx 0,027$	Nema statistički značajne razlike

2.4.3. Zastupljenost ispitanika prema radnom iskustvu

Radno iskustvo je demografski pokazatelj koji bi mogao prikazati različite efekte promišljanja osoba koje imaju različita trajanja radnoga odnosa, odnosno radno iskustvo. Većinu ispitanika čine oni sa srednjim i dugim radnim stažem, što implicira veće iskustvo ispitanika. Takva struktura opravdava komparativnu analizu prema radnom stažu jer postoji dovoljno raznolikosti među skupinama.

Tablica 6. Prikaz rezultata χ^2 testa povezanosti odgovora ispitanika u odnosu na spol

Ispitivana kategorija	Rezultat χ^2 testa	Zaključak
KIO program prije referentnog datuma		
Provedba programa	$\chi^2 = 91,2$; $p < 0,001$	Značajna povezanost radnog iskustva i odgovora
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 = 232,9$; $p < 0,001$	Vrlo jaka povezanost radnog iskustva i odgovora
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 = 184,25$; $p < 0,000001$	Vrlo jaka povezanost radnog iskustva i odgovora
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 = 170,98$; $p < 0,000001$	Srednje jaka povezanost radnog iskustva i odgovora
KIO program poslije referentnog datuma		

Provedba programa	$\chi^2 \approx 25,6$; $p \approx 0,04$	Značajna povezanost radnog iskustva i odgovora
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 \approx 33,3$; $p \approx 0,004$	Značajna povezanost radnog iskustva i odgovora
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 = 47,50$; $P = 0,0043$	Slaba do umjerena povezanost radnog iskustva i odgovora
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 \approx 21,3$; $p \approx 0,17$	Nema statistički značajne razlike
Stav o provedbi odgojno-obrazovnog rada		
Mišljenje o provedbi KIO programa poslije referentnog datuma	$\chi^2 = 24,022$; $p = 0,0647$	Povezanost radnog iskustva i odgovora je granična
Stav o potrebi usustavljivanja okvira rada	$\chi^2 = 30,61$; $p = 0,0606$	Slaba, neznačajna povezanost radnog iskustva i odgovora

2.4.4. Zastupljenost ispitanika prema statusu u struci

Status u struci izborna je kategorija koja može ili ne mora biti povezana s radnim iskustvom. Kako stručni suradnici knjižničari uglavnom napreduju u struci prema vlastitom nahodjenju, tako i prva napredovanja kod dijela njih dolaze ranije, a kod dijela kasnije tijekom radnoga staža, izuzev statusa pripravnika i statusa osobe s položenim stručnim ispitom pri Agenciji za odgoj i obrazovanje, koji su zakonom propisani. Udio slabije iskusnih ispitanika relativno je mali, što implicira profesionalnu relevantnost.

Tablica 7. Prikaz rezultata χ^2 testa povezanosti odgovora ispitanika u odnosu na status u struci

Ispitivana kategorija	Rezultat χ^2 testa	Zaključak
KIO program prije referentnog datuma		
Provedba programa	$\chi^2 = 110,181$; $p < 0,001$	Značajna povezanost statusa u struci i odgovora
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 = 96,096$; $p < 0,001$	Značajna povezanost statusa u struci i odgovora
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 = 102,82$; $p < 1 \times 10^{-11}$	Značajna povezanost statusa u struci i odgovora
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 = 99,055$; $p < 0,001$	Značajna povezanost statusa u struci i odgovora
KIO program poslije referentnog datuma		

Provedba programa	$\chi^2 \approx 24,06$; $p \approx 0,02$	Značajna povezanost statusa u struci i odgovora
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 \approx 19,0$; $p \approx 21,03$	Slaba, granična povezanost statusa u struci i odgovora
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 = 27,50$; $p = 0,122$	Nema statistički značajne razlike
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 \approx 15,70$; $9 \approx 0,20$	Nema statistički značajne razlike
Stav o provedbi odgojno-obrazovnog rada		
Mišljenje o provedbi KIO programa poslije referentnog datuma	$\chi^2 \approx 9,8$; $p > 0,05$	Slaba povezanost statusa u struci i odgovora
Stav o potrebi usustavljanja okvira rada	$\chi^2 \approx 24,26$; $p = 0,05$	Slaba, granična povezanost statusa u struci i odgovora

2.4.5. Zastupljenost ispitanika prema radnom statusu

Radni status odnosi se na pitanje rada na određeno ili neodređeno radno vrijeme. S obzirom na neujednačenu zastupljenost u tim dvjema skupinama ispitanika, odnosno dominaciju stalnog radnog odnosa, interpretacija prikupljenih rezultata uzima se s oprezom.

Tablica 8. Prikaz rezultata χ^2 testa povezanosti odgovora ispitanika u odnosu na radni status

Ispitivana kategorija	Rezultat χ^2 testa	Zaključak
KIO program prije referentnog datuma		
Provedba programa	$\chi^2 = 53,52$; $p \approx 0,000000000002$	Značajna povezanost radnog statusa i odgovora
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 = 58,06$; $p < 0,0001$	Značajna povezanost radnog statusa i odgovora
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 = 55,162$; $p \approx 6,84 \times 10^{-11}$	Značajna povezanost radnog statusa i odgovora
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 = 53,946$; $p \approx 5,40 \times 10^{-11}$	Značajna povezanost radnog statusa i odgovora
KIO program poslije referentnog datuma		
Provedba programa	$\chi^2 = 2,489$; $p = 0,477$	Nema statistički značajne razlike

Suradnja pri provedbi	$\chi^2 = 1,943$; $p = 0,584$	Nema statistički značajne razlike
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 = 9,485$; $p = 0,091$	Nema statistički značajne razlike
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 = 1,848$; $p \approx 0,605$	Nema statistički značajne razlike
Stav o provedbi odgojno-obrazovnog rada		
Mišljenje o provedbi KIO programa poslije referentnog datuma	$\chi^2 = 5,023$; $p = 0,170$	Nema statistički značajne razlike
Stav o potrebi usustavljivanja okvira rada	$\chi^2 = 5,009$; $p = 0,286$	Nema statistički značajne razlike

2.4.6. Zastupljenost ispitanika prema radnom okružju

Kako se radno okružje neposredno odnosi na uvjete rada stručnih suradnika knjižničara, bilo je zanimljivo osvrnuti se na iskustva, stavove i mišljenja ispitanika prema ovome kriteriju. Većina ispitanika radi u jednoj osnovnoj školi, dok manji dio djeluje u složenijem radnom okružju, što uzorak čini homogenim, pa je podatke potrebno interpretirati s oprezom.

Tablica 9. Prikaz rezultata χ^2 testa povezanosti odgovora ispitanika u odnosu na radno okružje

Ispitivana kategorija	Rezultat χ^2 testa	Zaključak
KIO program prije referentnog datuma		
Provedba programa	$\chi^2 = 34,91$; $p = 0,00048$	Značajna povezanost radnog okružja i odgovora
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 = 50,259$; $p = 0,0000208$	Značajna povezanost radnog okružja i odgovora
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 = 95,535$; $p < 0,001$	Značajna povezanost radnog okružja i odgovora
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 = 44,496$; $p = 0,000166$	Značajna povezanost radnog okružja i odgovora
KIO program poslije referentnog datuma		
Provedba programa	$\chi^2 = 26,16$; $p = 0,010$	Značajna povezanost radnog okružja i odgovora

Suradnja pri provedbi	$\chi^2 = 21,76$; $p = 0,040$	Značajna povezanost radnog okružja i odgovora (uvjetno)
Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 = 19,516$; $p = 0,00338$	Značajna povezanost radnog okružja i odgovora
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 = 64,52$; $p = 1,39 \times 10^{-11}$	Značajna povezanost radnog okružja i odgovora
Stav o provedbi odgojno-obrazovnog rada		
Mišljenje o provedbi KIO programa poslije referentnog datuma	$\chi^2 = 22,79$; $p = 0,0296$	Značajna povezanost radnog okružja i odgovora
Stav o potrebi usustavljivanja okvira rada	$\chi^2 = 17,07$; $p = 0,147$	Nema statistički značajne razlike

2.4.7. Zastupljenost ispitanika prema radnom odnosu na referentni datum

Među ispitanicima je manje od 1/5 onih koji na referentni datum nisu imali radni odnos u osnovnoj školi, pa analiza i rasprava odgovora iz 3. odjeljka upitnika nije opravdana. No svakako je značajno načiniti uvid u analizu prikupljenih podataka njihovom interpretacijom jer je velika većina ispitanika radila u trenutku donošenja novog nastavnog plana, što omogućuje pouzdanu komparativnu analizu i utvrđivanje postojanja dovoljno čvrstih statističkih dokaza koji mogu pomoći pri izvedbi zaključka o istraživanju.

Tablica 10. Prikaz rezultata χ^2 testa povezanosti odgovora ispitanika u odnosu na radni odnos na referentni datum

Ispitivana kategorija	Rezultat χ^2 testa	Zaključak
KIO program prije referentnog datuma		
Provedba programa	<i>Nije primjenjivo</i>	-
Suradnja pri provedbi	<i>Nije primjenjivo</i>	-
Suradnja u predmetnoj nastavi	<i>Nije primjenjivo</i>	-
Prepreke pri provedbi	<i>Nije primjenjivo</i>	-
KIO program poslije referentnog datuma		
Provedba programa	$\chi^2 \approx 9,94$; $p \approx 0,02$	Značajna povezanost radnog odnosa na referentni datum i odgovora
Suradnja pri provedbi	$\chi^2 \approx 2,1$; $p \approx 0,55$	Nema statistički značajne razlike

Suradnja u predmetnoj nastavi	$\chi^2 \approx 15,63$; $p \approx 0,008$	Mala do umjerena povezanost radnog odnosa na referentni datum i odgovora
Prepreke pri provedbi	$\chi^2 = 9,57$; $p \approx 0,02-0,03$	Značajna povezanost radnog odnosa na referentni datum i odgovora
Stav o provedbi odgojno-obrazovnog rada		
Mišljenje o provedbi KIO programa poslije referentnog datuma	$\chi^2 \approx 2,17$; $p \approx 0,54$	Nema statistički značajne razlike
Stav o potrebi usustavljivanja okvira rada	$\chi^2 = 1,80$; $p = 0,772$	Nema statistički značajne razlike

2.5. Analiza i verifikacija hipoteza

Među četiri postavljene hipoteze, tri je moguće bezuvjetno potvrditi, a jednu djelomično. Slijedi stoga osvrt na hipoteze i iskaz njihove potvrđenosti.

H1 – KIO program provodio se intenzivnije prije referentnog datuma. Prije referentnog datuma gotovo su svi ispitanici provodili KIO program u potpunosti ili djelomično ($\approx 98,6\%$), dok ga nakon referentnog datuma i dalje provodi velika većina stručnih suradnika knjižničara ($\approx 96,9\%$). Ipak, povećan je udio onih koji ga provode u manjoj mjeri, a smanjen udio onih koji ga provode u potpunosti. Dakle, provedba programa nije nestala, ali je njezin intenzitet oslabio nakon stavljanja formalnog okvira izvan snage. Navedene razlike nisu radikalne, ali su stabilne i konzistentne u više varijabli. Budući da je provedba KIO programa bila urednija, stabilnija i intenzivnija prije referentnog datuma, a nakon njega ostala izrazito visoka, ova se hipoteza može smatrati djelomično potvrđenom. Zaključno: prije referentnog datuma provedba je bila stabilnija i intenzivnija, ali visok stupanj provedbe ostaje i nakon ukidanja programa.

H2 – Provedba KIO programa povezana je s većim organizacijskim sustavnim poteškoćama nakon referentnog datuma nego prije njega. Nakon referentnog datuma raste udio ispitanika koji navode nespremnost učitelja na ustupanje svojih nastavnih sati za potrebe realizacije KIO sadržaja, suradnja s predmetnim učiteljima ostaje marginalna i bilježi se nešto veći (premda je riječ o malom postotku) broj ispitanika koji navode da ne provode program. Ispitanici u komentarima navode nemogućnost ili otežanost provedbe odgojno-obrazovnog rada bez formalnog okvira, povećanje neprepoznatljivosti uloge stručnih suradnika knjižničara u odgojno-obrazovnom sustavu, uočava se pojava izrazitih razlika i neujednačenosti prakse u različitim školama, kao i administrativne i organizacijske prepreke, a pojavljuje se i bojazan

od neizvjesne budućnosti za školskoknjižničarsku struku. Sve navedeno govori u prilog činjenici da je ukidanje KIO programa povećalo organizacijske prepreke i destabiliziralo suradnju, čime se ova hipoteza može smatrati potvrđenom. Zaključno: nakon referentnoga datuma povećane su organizacijske prepreke, neujednačenost prakse i ovisnost o dobroj volji učitelja i ravnatelja.

H3 – Osnovnoškolski knjižničari iskazuju pretežno pozitivan stav prema KIO programu, neovisno o demografskim i profesionalnim obilježjima. Više od 72 % ispitanika smatra kako je KIO program dobro osmišljen i kako ga treba provoditi i dalje, a ukupno je 85 % onih koji o njemu iskazuju pozitivan stav, uključujući i one koji ga smatraju dobrim, ali nisu nužno i za nastavak njegove provedbe. Komparativnom analizom prema demografskim značajkama ispitanika nisu nađene statistički značajne razlike u mišljenju o kvaliteti programa i mišljenju o opravdanosti njegova korištenja nakon referentnoga datuma. Male statističke razlike pojavljuju se tek u nekim kategorijama (npr. suradnja), a niti u jednoj kategoriji stav o KIO programu nije značajno demografski uvjetovan. Kako je pozitivan stav o KIO programu univerzalan i ne ovisi o obilježjima ispitanika, ova se hipoteza može smatrati potvrđenom. Zaključno: pozitivan stav prema KIO programu prisutan je u svim demografskim skupinama.

H4 – Osnovnoškolski knjižničari smatraju da je za kvalitetnu provedbu odgojno-obrazovnih aktivnosti nužan formalni i normirani okvir rada. Više od 80 % ispitanika preferira donošenje odgovarajućega međupredmetnog kurikulumu, ili donošenje izvjesnoga oblika okvira rada, ili popravak postojećega stanja putem formalnih smjernica. Iz njihovih je komentara vrlo često vidljiva potreba za jasnom satnicom, potreba za jasnim ishodima i ulogom te strah od daljnje marginalizacije profesije uz dugoročni izostanak okvira rada. I pored činjenice da je distribucija odgovora izrazito neravnomjerna, najbrojnija skupina podržava donošenje kurikularnoga dokumenta kao najbolje rješenje, a manje od 20 % ispitanika smatra da ne treba ništa mijenjati u odnosu na današnje stanje te da knjižničar treba biti potpuno neovisan u svojem radu. Uz navedeno, nijedno demografsko obilježje nije statistički relevantno za promjenu stava o potrebi donošenja okvira rada te činjenicu da postoji snažan i široko prihvaćen zahtjev nacionalnim kurikulumnim ili formalnim normativom drugoga oblika, ova se hipoteza može smatrati potvrđenom. Zaključno: velika većina ispitanika podržava donošenje formalnog okvira rada i smatra ga nužnim.

3. Zaključna razmatranja

Od 2006. do 2019. godine stručni suradnici knjižničari u osnovnim školama su, za razliku od srednjoškolskih, imali iznimno dobar program knjižnično-informacijskoga odgoja i obrazovanja ugrađen u tada važeći *Nastavni plan i program* za

osnovnu školu. Bio je to prvi jedini jasno definirani okvir rada školskoga knjižničara s preciznim sadržajima i razrađenom vertikalom. Program je igrao važnu ulogu u profesionalnom identitetu osnovnoškolskoga knjižničara čineći temelj planiranja i realizacije odgojno-obrazovne djelatnosti te je bio strukovno prihvaćen i uspješno implementiran u praksi. U jeku obrazovne reforme i formaliziranja predmetnih i međupredmetnih kurikulumuma uslijedila je nagla i nesustavno distribuirana odluka o ukidanju poglavlja „Školska knjižnica“ u dotadašnjem nastavnom planu i programu, donesena tijekom godišnjih odmora između dvije školske godine (2019./2020. i 2020./2021.), čega u početku većina školskih knjižničara u praksi nije bila ni svjesna. Ukidanje dotadašnjeg i izostanak bilo kakvog zamjenskog dokumenta, smjernica, uputa, kurikulumuma ili suvisloga okvira, dovelo je do nastanka svojevrsnoga okvirnog vakuuma. U jeku nepotpune osviještenosti o novonastalim promjenama uslijedile su i različite reakcije školskih knjižničara, pri čemu su neki nastavili provoditi KIO program u cijelosti, neki djelomično, a neki ga u cijelosti napustili. Ovo je istraživanje neposredno motivirano upravo navedenim institucionalnim praznim prostorom i potrebom utvrđivanja što se u praksi zaista događa, o čemu progovaraju početna istraživačka pitanja i hipoteze povezane s ovim kontekstom.

Iako je obrazovna reforma obuhvatila sve nastavne predmete i uvela međupredmetne teme, za koje su skupa utvrđeni kurikularni dokumenti, kurikulum za školske knjižnice je izostao i knjižnice nakon završetka reforme nisu dobile svoj dokument koji bi sadržavao ikakav okvir rada. I pored činjenice da su u godinama nakon referentnoga datuma uslijedile brojne inicijative i prijedlozi, upućeni kako na stručnim skupovima na najvišoj razini tako i putem strukovnih udruga i pojedinaca, do danas nije donesen nikakav formalni okvir. Donositelji odluka u području odgoja i obrazovanja na državnoj razini na višegodišnje stručne rasprave i zagovaranja za stvaranje kurikulumuma izostavili su odgovor. Vremenom su se pojavili i prvi znakovi postupne marginalizacije školskih knjižnica – od smanjivanja vidljivosti u obrazovnim dokumentima, preko izostanka jasnih očekivanja do poteškoća u integraciji knjižnice s novim predmetnim i međupredmetnim kurikulumima. Odras deklinacije školskih knjižnica vidljiv je i u službenim statističkim pokazateljima iz prakse, iz kojih je lako iščitati pad aktivnosti u knjižnicama nakon 2019. godine. Iako u našoj neposrednoj okolini djeluju obrazovni sustavi koji imaju jasno definirani okvir KIO sadržaja i nakon svojih obrazovnih reformi (na primjer u Sloveniji) kako za osnovne tako i za srednje škole, Hrvatska je u tom pogledu regresirala. Izostanak formalnih smjernica doveo je do profesionalne nesigurnosti i raslojavanja prakse. Bez formalnih dokumenata različite škole, ravnatelj, učitelji, ali i stručni suradnici knjižničari, stvaraju različite neformalne „lokalne politike“, što dovodi do neujednačenosti u pristupu informacijskom i medijskom obrazovanju učenika i često ovisnosti o dobroj volji pojedinaca.

Spomenuti zakonski vakuum većinu stručnih suradnika knjižničara u osnovnim školama nije spriječio u provedbi odgojno-obrazovnih aktivnosti, što se temelji na

činjenici da većina njih i dalje djelomično ili u potpunosti provodi nekadašnji KIO program. Među njima i dalje vlada snažan zagovarajući stav o potrebi za formalnim okvirom rada, neovisno o demografskim obilježjima. Kao i prije ukidanja KIO programa, oni i dalje najaktivnije surađuju s učiteljima razredne nastave i učiteljima hrvatskoga jezika. Ipak, uočavaju se izvjesne prepreke i organizacijske razlike među školama, ali i tendencija očuvanja nekadašnje KIO prakse kroz različite sadržaje u području informacijskog i medijskog obrazovanja.

Učinci ukidanja formalnog okvira na praksu i identitet profesije više su nego očiti. Premda se u određenom broju predmetnih i međupredmetnih kurikularnih dokumenata spominje mogućnost suradnje sa školskom knjižnicom, jasno je propisano koji to zahtijeva nema. Posljedica toga jest neujednačena implementacija ne samo KIO sadržaja već i suradnje sa školskim knjižničarima općenito, čemu je razlog dobrim dijelom izostanak propisana okvira, ali značajnim dijelom i pitanje individualnoga pristupa pojedinca. Izostanak nekadašnje uloge školske knjižnice i školskoga knjižničara u transferu znanja iz područja informacijske i medijske pismenosti izravno utječe i na učenike, odnosno na njihovu pismenost u navedenim područjima, ali i dostupnost kvalitetnih medijskih sadržaja, razvijanje kritičkog mišljenja i sposobnosti za vrednovanje informacija te sustavnost u stjecanju kompetencija za cjeloživotno učenje. Jasan je i negativan utjecaj na stručne suradnike knjižničare, prije svega zbog smanjene institucionalne podrške, nejasne uloge u obrazovnom sustavu i nerijetkoga opterećivanja poslovima koji nisu tipično u opisu njihova radnoga mjesta i zaduženja.

Analizom i interpretacijom rezultata provedenoga istraživanja jasno se izdvajaju brojni zaključci. Budući da preko 80 % ispitanika podržava formaliziranje okvira rada stručnoga suradnika knjižničara, jasno je zašto je donošenje kurikularnog dokumenta, posebice po uzoru na one donesene za međupredmetne teme, neophodno. Shodno tomu, jasno je da bi takav dokument propisivao jasne i konkretne smjernice za odgojno-obrazovni rad, što bi podrazumijevalo jasne ishode, satnicu, suradnju, razredne i predmetne razine, a obuhvaćao bi suvremene sadržaje informacijske i medijske pismenosti. Kao i za ostale međupredmetne teme, i ovaj bi kurikulum podrazumijevao usklađenost s ostalim predmetnim i međupredmetnim kurikulumima. Donošenje okvira rada, u ovom ili drugom obliku, proizlazi iz potrebe za standardizacijom i predvidivošću odgojno-obrazovnoga rada u školskoj knjižnici.

Trenutačni status i vidljivost stručnih suradnika knjižničara unazađeni su u odnosu na stanje do 2019. godine. Zbog neujednačene prakse uloga školskih knjižničara diljem Republike Hrvatske varira i vrlo je često diametralno suprotna, od pružene pune potpore unutar kolektiva, do apsolutnoga izostanka razumijevanja uloge školske knjižnice i knjižničara. U nedostatku propisanoga programa rada, školskim se knjižničarima nerijetko dodjeljuju poslovi koji su izvan njihove struke, bez obzira na individualne kompetencije. Školski su knjižničari nerijetko, izravno

ili neizravno, primorani „svaštariti“ opterećeni poslovima izvan propisanih radnih zadaća, najčešće zbog krive percepcije okoline o „višku“ vremena tijekom kojeg se mogu posvetiti ili opteretiti dodatnim poslovima (stručne ili nestručne zamjene, skrb o udžbenicima, dežurstva na nacionalnim ispitima, skrb o učenicima putnicima itd.). Stoga bi profesionalna i organizacijska perspektiva školskih knjižničara morala biti zajamčena okvirom koji bi jasno definirao funkciju školske knjižnice i njezinih djelatnika i odstranio nepotrebnu opterećenost.

Trenutačna obrazovna reforma, „Cjelodnevna škola“ (2025), koja je u eksperimentalnoj fazi, idealna je prilika za donošenje normativa koji bi konačno definirali rad stručnih suradnika knjižničara. Na temelju analize i interpretacije podataka, kao i ovdje iznesenih zaključaka, ovo su neke od praktičnih preporuka proizišlih iz istraživanja:

Izrada normativnog okvira rada školskih knjižničara – donijeti dokument u obliku međupredmetnoga kurikulumu ili zasebnoga kurikulumu školske knjižnice koji jasno definira ciljeve, ishode i minimalne obvezne sadržaje knjižnično-informacijskog i medijskog odgoja i obrazovanja, a u taj dokument uključiti mogućnost fleksibilnosti i prilagodbe sadržaja prema uvjetima i mogućnostima škole te interesima učenika, uz propisivanje minimuma tematskih područja koji u svakom razredu mora biti ostvaren;

Usklađivanje s postojećim kurikulumima – integrativni pristup pri planiranju godišnjih izvedbenih kurikulumu nastavnih predmeta, kao i pri realizaciji odgojno-obrazovnih očekivanja drugih međupredmetnih tema;

Definiranje satnice i evidencije rada – propisati minimalni broj sati neposrednog odgojno-obrazovnog rada knjižničara godišnje po razredu te uvesti jasna pravila za njihovo evidentiranje;

Edukacija učitelja i ravnatelja – organizirati višerazinske stručne skupove i radionice za učitelje, ravnatelje i druge stručne suradnike o važnosti suradnje sa stručnim suradnicima knjižničarima i pružanju odgovarajuće podrške pri realizaciji planiranih aktivnosti; implementirati sadržaje koji poučavaju o suradnji sa školskom knjižnicom i stručnim suradnicima knjižničara u redovitu pedagoško-psihološku izobrazbu učiteljskih i drugih obrazovnih profila na visokoškolskim ustanovama s odgojno-obrazovnim predznakom, kao i sveobuhvatniju izobrazbu budućih knjižničara i informacijskih stručnjaka o radu u školskoj knjižnici te osigurati obvezu pružanja sustavne kolegijalne podrške stručnih suradnika knjižničara drugim odgojno-obrazovnim djelatnicima unutar i izvan školske ustanove u okvirima informacijske i medijske pismenosti;

Modernizacija sadržaja KIO programa – osuvremeniti postojeće teme sukladno tekućim promjenama u informacijskoj i medijskoj pismenosti; zadržati bazične teme, ali ih prilagoditi digitalnom razvoju;

Podrška knjižničarima u provedbi programa – osigurati resurse, prije svega gotove digitalne i analogne obrazovne materijale za knjižničare, uvesti sustavnu podršku od strane Ministarstva i Agencije nadležnih za odgoj i obrazovanje, ili uz suradnju sa strukovnim udrugama, prije svega u svrhu izjednačavanja uvjeta među školama;

Praćenje i evaluacija – uspostaviti mehanizam praćenja provedbe kurikuluma i evaluacije učinaka na informacijsko i medijsko opismenjavanje učenika; planirati longitudinalna istraživanja za praćenje promjena nakon uvođenja okvira.

Iako je u istraživanju sudjelovao ispodpolovičan broj osnovnoškolskih knjižničara, što bi se moglo promatrati kao njegov svojevrsni nedostatak, uz neujednačenu regionalnu distribuciju ispitanika, mogućnosti nedosljednosti u davanju odgovora kod pojedinih ispitanika, a u konačnici i izostanka provedbe intervjua zbog malog interesa ispitanika, izvedeni su zaključci svakako zanimljivi i korisni kako zbog utvrđivanja mogućih rješenja nastale situacije tako i za predviđanje budućih poteza zbog novih znanstvenih istraživanja sa sličnom svrhom. Budući istraživački potezi mogu obuhvatiti prikupljanje novih informacija putem intervjua ili fokus-grupa, istraživanje stavova ravnatelja i učitelja o ulozi školskih knjižnica, komparativnu analizu sa sustavima koji imaju razvijen kurikulum (npr. Slovenija), a u slučaju donošenja okvira rada osnovnoškolskih knjižnica i longitudinalno praćenje njegovih učinaka. Osim navedenog, nakon proteka izvjesnoga vremena bilo bi nužno istražiti učinke edukacije ravnatelja, stručnih suradnika i učitelja, izvršiti procjenu učinkovitosti moderniziranih sadržaja, analizirati stavove učenika, istražiti utjecaje radnoga okružja i pristupiti razvoju i testiranju digitalnih i analognih alata primijenjenih u radu u školskoj knjižnici.

Kako bi učenicima pružili najkvalitetniju podršku u vođenom procesu cjelovitog učenja i stjecanja temeljnih kompetencija, neophodno je prethodno pružiti jasnu, nedvosmisleni i sustavnu podršku školskim knjižnicama i nositeljima njihove odgojno-obrazovne djelatnosti – stručnim suradnicima knjižničarima. Njihova je profesionalna odgovornost u odgojno-obrazovnom procesu, posebice u ulozi nositelja razvoja informacijske, čitalačke i medijske pismenosti među učenicima, odavno dokazana. Kako su školske knjižnice, prema danas nevažećem *Nastavnom planu i programu za osnovnu školu* predstavljale „informacijsko, medijsko i komunikacijsko središte škole“, tako su i školski knjižničari nedvosmisleno voditelji razvoja informacijske, medijske i komunikacijske pismenosti učenika, što nužno treba biti uloga povjerena upravo njima ne samo danas već i u budućnosti. Prikazani rezultati ovoga istraživanja, njihova analiza, interpretacija i izneseni zaključci mogu poslužiti za poticanje dijaloga između donositelja odluka na državnoj razini i struke te donošenja rješenja koje struka godinama čeka.

LITERATURA

- Barbarić, A. (2017). Ishodi učenja u kurikulumu knjižnično-informacijske pismenosti. U: A. Saulačić (ur.) *XXIV Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja – put prema kritikom mišljenju, znanju i osobnom razvoju : zbornik radova, Trogir, 6. do 8. travnja 2017.* (str. 12–13). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. [citirano: 2026–02–19]. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/29-skola-knjiznicara-1536871789.pdf>
- Braim Vlahović, G. (2024). Izvješće o radu u 2023. godini. Zagreb: Hrvatska udruga školskih knjižničara. [citirano: 2026–02–21]. Dostupno na: <https://husk.hr/wp-content/uploads/2024/10/Izvje%C5%A1%C4%87e-o-rad-u-2023.-.pdf>
- Cjelodnevna škola (2025). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih. *Cjelodnevna škola.* [citirano: 2026–03–04]. Dostupno na: <https://mzom.gov.hr/vijesti/cjelodnevna-skola/5409>
- Cjelovita kurikulumna reforma (s. a.). Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih. *Cjelovita kurikulumna reforma.* [citirano: 2026–05–25]. Dostupno na: <http://www.kurikulum.hr>
- Galic, S. (2009). Školska knjižnica u Nacionalnom okvirnom kurikulumu. U: A. Krželj i N. Galic (ur.) *XXI Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: upravljanje znanjem školskog knjižničara u funkciji razvoja školskoga kurikuluma u ozračju interkulturalnog dijaloga: zbornik radova, Zadar, 22. – 25. travnja 2009.* Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje: Školska knjiga. [citirano: 2026–02–22]. Dostupno na: <https://library.foi.hr/dbook/index.php?B=1&item=X00945&pager=00037>
- Gračić, A. (2020). 100. webinar [pdf dokument poslan Bojanu Laziću elektroničkom poštom 21. studenog 2025].
- Gračić, A. (ur.) (2021). *XXXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: odraz reformskih promjena u školskoj knjižnici: zbornik radova, na mreži, 24. – 26. ožujka 2021.* Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. [citirano: 2026–02–18]. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/2021/05/XXXII-P%C5%A0%C5%A0K-Zbornik-2021.pdf>
- Gračić, A. (ur.) (2022). *XXXIII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: međupredmetne teme u školskoj knjižnici: implementacija u GPP školske knjižnice: zbornik radova, na mreži, 29. i 30. ožujak 2022.* Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. [citirano: 2026–02–18]. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/2022/06/P%C5%A0%C5%A0K-Zbornik-2022.pdf>
- Gojević, M. i G. Bralić (ur.) (2020). Knjižnice u 2019. *Priopćenje* 58, 8.3.1. [citirano: 2026–02–18]. Dostupno na: https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/08-03-01_01_2020.htm
- Gojević, M. i G. Bralić (ur.) (2023). Knjižnice u 2022. *Priopćenje* 60, KUL-2023-1-2 [citirano: 2026-02-18]. Dostupno na: <https://podaci.dzs.hr/2023/hr/58153>
- Koludrović, M. (2021). Uloga, važnost i mogućnosti školske knjižnice u kontekstu razvoja kurikulumskog pristupa. U A. Saulačić (ur.) *XXXIII. Proljetna škola školskih*

- knjižničara Republike Hrvatske: stručno-znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem: kurikulsko planiranje – provedba nepostojećeg kurikula nastavnog područja Školsko knjižničarstvo: zbornik radova, Na mreži Zoom, 14. – 16. travnja 2021.* (str. 22–34). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. [citirano: 2026–02–18]. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/2021/09/33.-Proljetna-skola-zbornik-2021.pdf>
- Kurikul (2008). Knjižnično informacijsko znanje: gimnazija: splošna, klasična, strokovna gimnazija / predmetna komisija Majda Steinbuch ... [et al.]. Ljubljana : Ministarstvo za školstvo in šport: Zavod RS za školstvo. [citirano: 2026–02–18]. Dostupno na: https://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2020/programi/media/pdf/ucni_nacrti/2020/knjizn_inf_znanje.pdf
- Lazić, B. (2019). *Ljudi moji, ispravite me ako grešim, ali zvanično KIO ode u prošlost: ...* [Facebook objava, 12. 7. 2019]. Facebook grupa Knjižničari. [citirano: 2026–05–25]. Dostupno na: <https://www.facebook.com/groups/knjiznica/permalink/3075624319129320/>
- Lazić, B. (2020). Školski bibliotekar u obrazovnom sistemu Republike Hrvatske. *Školski bibliotekar* 10: 1–17. [citirano: 2026–02–17]. Dostupno na: https://skolskibibliotekari.edu.rs/sajt/images/dokumenti/Casopis/skolski_bibliotekar_br_10/10%20%D0%91%D0%9E%D0%88%D0%90%D0%9D%20%D0%9B%D0%90%D0%97%D0%98%D0%8B%20%D0%A8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%81%D0%BA%D0%B8%20%D0%B1%D0%B8%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0%D1%80%20%D1%83%20%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%BC%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D1%83%20%D0%A0%D0%B5%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B5%20%D0%A5%D1%80%D0%B2%D0%B0%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B5.pdf
- Marčetić, M. (2019). *Drage kolegice i dragi kolege! Ovih dana osobito je očito kako je naš status u školama nejasan i nedefiniran. Vidjeli ...* [Facebook objava, 5. 12. 2019]. Facebook grupa Knjižničari. [citirano: 2026–05–25]. Dostupno na: <https://www.facebook.com/groups/knjiznica/permalink/3508755719149509/>
- Nacionalni okvirni kurikulum (2011). *Nacionalni okvirni kurikulum za predškolski odgoj i obrazovanje te opće obvezno i srednjoškolsko obrazovanje*. Fuchs, R., D. Vican i I. Milanović Litre (ur.). Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. [citirano: 2026–02–22]. Dostupno na: http://mzos.hr/datoteke/Nacionalni_okvirni_kurikulum.pdf
- Nastavni plan (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu. Narodne novine* 102/2006. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. [citirano: 2026–02–17]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_09_102_2319.html

- Odluka o nastavnom planu i programu za osnovnu školu. (2006). *Narodne novine* 102/2006. [citirano: 2026–02–17]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2006_09_102_2319.html
- Odluka o donošenju nastavnog plana za osnovnu školu. (2019). *Narodne novine* 66, 1305. [citirano: 2026–02–17]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2019_07_66_1305.html
- Okvir nacionalnog kurikulum (2017). Ministarstvo znanosti i obrazovanja. *Okvir nacionalnog kurikulum: prijedlog nakon javne rasprave*. [citirano: 2026–02–21]. Dostupno na: <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Obrazovanje/NacionalniKurikulum/NacionalniKurikulumi/Okvir%20nacionalnoga%20kurikuluma.pdf>
- Perić i sur. (2020). Perić, I.; D. Riger-Knez; T. Telesmanić; M. Nežić i H. Škarica. Ususret kurikulumu školske knjižnice. U: A. Granić (ur.) *XXXII. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Odras reformskih promjena u školskoj knjižnici: zbornik radova*, na mreži, 24. – 26. ožujka 2021. (str. 41–61). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. [citirano: 2026–02–22]. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/2021/05/XXXII-P%C5%A0%C5%A0K-Zbornik-2021.pdf>
- Pravilnik o tjednim radnim obvezama (2014). Ministarstvo znanosti i obrazovanja. Pravilnik o tjednim radnim obvezama učitelja i stručnih suradnika u osnovnoj školi. *Narodne novine* 34, 613. [citirano: 2026–05–25]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_03_34_613.html
- Rihtarić, J. (2016). Struktura odgojno-obrazovnog rada školskog knjižničara. U: B. Šušnjić (ur.) *XXVIII. Proljetna škola školskih knjižničara: Primjena strategija učenja i upravljanja informacijama u školskom knjižničarstvu: zbornik radova*, Zadar, 7. – 9. travnja 2016. (str. 65–81). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. [citirano: 2026–02–18]. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/28-skola-knjiznicara-1536871556.pdf>
- Saulačić, A. (2017). Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja – stručni suradnik knjižničar na putu prema kritičkom mišljenju, znanju i osobnom razvoju: uvodna riječ. U: A. Saulačić (ur.) *XXIV Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: Kurikulum knjižničnog odgoja i obrazovanja – put prema kritikom mišljenju, znanju i osobnom razvoju: zbornik radova*, Trogir, 6. – 8. travnja 2017. (str. 9). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. [citirano: 2026–02–18]. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/29-skola-knjiznicara-1536871789.pdf>
- Saulačić, A. (2019). Školsko knjižničarstvo u ozračju novih kurikulum (ur.) *XXXI. Proljetna škola školskih knjižničara Republike Hrvatske: ogledni nastavni sat stručnog suradnika knjižničara, Informacijska pismenost: zbornik radova*, Šibenik, 8. do 11. travnja 2019. (str. 704–725). Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. [citirano: 2026–02–19]. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/uvezeno/datoteke/31-psskrh-1561735564.pdf>

- Saulačić, A. (ur.) (2021). *Kurikulsko planiranje – provedba nepostojećeg kurikula nastavnog područja Školsko knjižničarstvo: zbornik radova, na mreži Zoom, 14. – 16. travnja 2021.* Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. [citirano: 2026–02–18]. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/app/uploads/2021/09/33.-Proljetna-skola-zbornik-2021.pdf>
- Saulačić, A. (ur.) (2023). 35. *Proljetna škola školskih knjižničara RH: odgajanje i odrastanje u digitalnom vremenu – mogućnosti i perspektive informacijske znanosti: zbornik radova, Split, 30. i 31. ožujka 2023,* Zagreb: Agencija za odgoj i obrazovanje. [citirano: 2026–02–17]. Dostupno na: <https://www.azoo.hr/izdavacka-djelatnost-arhiva/zbornik-radova-35-proljetne-skole-skolskih-knjiznica/>
- Standard za školske knjižnice (2000). Standard za školske knjižnice. *Narodne novine* 34/2000, 698. [citirano: 2026–05–25]. Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html
- Strija, J. i M. Čubaković (2024). *O kurikulumu školske knjižnice: arhiva odgovora.* [citirano: 2026–02–18]. Dostupno na: <https://sites.google.com/view/radionica-kurikul/arhiva-odgovora>
- Sušec, Z. i F. Žumer (2005). *Knjižnična informacijska znanja: program osnovnoškolskega izobřeževanja.* Ljubljana: Ministerstvo za šolstvo i sport, Zavod RS za šolstvo. [citirano: 2026–02–18]. Dostupno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MVI/Dokumenti/Osnovna-sola/Ucni-nacrti/Drugi-konceptualni-dokumenti/Knjiznicna_inf_znanja.pdf
- Škola za život (s. a.). Ministerstvo znanosti, obrazovanja i mladih. *Eksperimentalni program „Škola za život“* [citirano: 2026–05–25]. Dostupno na: <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Natje%C4%8Daji/2018/Eksperimentalni%20program%20%E2%80%9E%C5%A0kola%20za%20%C5%BEivot%E2%80%9C%2023.2.2018.pdf>
- Šušnjić, B. (2009). Školska knjižnica i nacionalni okvirni kurikulum. *Senjski zbornik*, 36, 1: 39–42. [citirano: 2026–02–21]. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/87278>

Mrežni izvori

- Agencija za odgoj i obrazovanje – <https://www.azoo.hr/o-nama/izdavacka-djelatnost/>
- Hrvatska udruga školskih knjižničara – www.husk.hr
- Hrvatska mreža školskih knjižničara – <https://sites.google.com/knjiznicari.hr/knjiznicari>